

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ * ΑΘΗΝΑΙ * ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1902 -
ΜΑΡΤΙΟΣ 1903 * ΤΟΜΟΣ Ε'. १९०२-१९०३

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Πολιτική Σελίς, σ. 25, 56, 121, 152, 249, 278.
Νικόλαος Μανδονοβάτος σ. 280.

ΑΚΡΟΑΤΟΥ

Αἱ συνεδριάσεις τῆς γερου. ἀρχαιολογ. σχολῆς σ. 215.
Γεωματικὴ ἀρχαιολ. σχολῆ σ. 309.

Α. ΑΛΥΤΑΤΟΥ

Ἡ Ἀσπρος, σ. 65.

ΑΜΜΩΝΙΟΥ

Νέοι ἐλληνικοὶ πάτεροι ἐξ Ἀγύπτου σ. 183.

ΑΝΑΤΟΛΙΤΙΣΣΑΣ

Ἐπιστολαὶ ἐκ Κονγκόλεως σ. 218.

ΔΗΜ. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΥ

Ἡ νῆσος τῶν Μακάρων, σ. 14, 143.
Μὲ βάρβιτον εἰς τὸν ἄμνον Τάρον, σ. 362.

ΔΑΜΠΡΟΥ ΑΣΤΕΡΗ

Βαθεῖα Λίμνη. — Δάφνες. — Τὸ μαρμαρώμενό ὅλον. —
Δόξα σ. 358.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΟΥ

Θεσσαλικαὶ ἐντυπώσεις σ. 226.

Ρ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ

Παφανίδια σ. 164.

N. X. Γ.

Κοκλὲν σ. 214.

ΠΕΤΡΟΥ ΓΙΑΝΝΙΑΗ

Τὰ ἐγνὰ ἀδέσφαια σ. 177.

ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΓΡΥΠΑΡΗ

Ἀγάπη. — Υπνος. — Θάνατος, σ. 129.

ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΔΩΡΙΚΟΥ

Νοβέλλι σ. 347.

Ν. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΥ

Αιμίλιος Ζολᾶ, σ. 1, 42.
Τὸ ἔργον τοῦ κ. Βλάχον σ. 178.
Τὸ ἔργον τοῦ Ζολᾶ σ. 257.

ΧΑΡΗ ΗΜΕΡΙΝΟΥ

Ἄργοι καὶ ἀντίλογοι, σ. 27, 58, 92, 122, 154, 185, 219,
281, 314, 349, 379.

ΘΩΜΑ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

Κλεονίκη Ἀσπριώτου, σ. 48.

ΙΨΕΝ

— μετάφρασις M. Μαλακάση —
Μόρος.

Δ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΥ

Ἐρμέτες Νοβέλλι σ. 374.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΛΟΣΓΟΥΡΟΥ

Ἡ Κάλασις τοῦ Δάντη σ. 262.

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΑΛΟΥ

Ο πρῶτος ἰδιοτυπὸς τοῦ Συντάγματος σ. 273.

ΑΓΓΕΛΟΥ ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ

Ἐπιστολαὶ ἐκ Βερολίνου: ἡ Μίσ Λέγκαν καὶ οἱ Ἑλληνικοὶ χρονοί σ. 247.

Ἐλλ. τραγούδια ἐν Βερολίνῳ. Μία καλλιτέχνη σ. 313.
Τιμάνθεα Σόφη σ. 378.

ΚΛΑΡΟΛΟΥ ΚΡΟΥΜΒΑΧΕΡ

— μετάφρασις S. Λοβέρδου —

Τὸ πρόβλημα τῆς γεοελλήνης γραφομένης γλώσσης 131, 166.

Δ. ΛΑΥΡΑΓΚΑ

Καλλιτέχνια σ. 152.

Κ. ΜΑΚΡΗ

Καλλιτεχνικὴ Ζωὴ, σ. 89.

Βιζαντινὰ 119, 150.

Ἐπιστολαὶ ἐξ Αιγύπτου — Καλλιτεχνικὴ ἐκθεσις Καΐρου σελ. 375.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗ

Ἀγάπη. — Εἰς τὸν Δάρδον Μιχαηλίδηρο Μοναχή Μπετούφεν, σ. 68.

Παρθένες σ. 161.

Ο Αετός σ. 294.

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΜΑΡΤΖΩΚΗ

Ο Χριστός. — Σιδ. Βέρδη σ. 200.

ΜΙΓΕΡΝΣΕΡΝΕ ΜΙΓΕΡΝΣΟΝ

— μετάφρασις K. X. —

Ἐρώτησις καὶ ἀπόκρισις σ. 138.

ΣΙΜΟΥ ΜΕΝΑΡΔΟΥ

Ἡ Ρήγανα, σ. 12.

Δ. ΜΕΡΕΖΚΟΦΣΚΥ

— μετάφρασις K. M. —

Μόρα Λίτα Τζονόντα σ. 321.

ΠΡΟΣΠΕΡΟΥ ΜΕΡΙΜΕ

— μετάφρασις N. Επισκοποπούλου —
Τὸ δχύρωμα σ. 206.

ΚΙΜΩΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ

Καλλιτεχνικὴ Ζωὴ, σ. 52.

Ψυχὴ Δημοσθενοῦ σ. 114.

ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ

Τοερναγόρδα, σ. 46.

Αἱ ἡμέραι τοῦ κ. Ασόφου, σ. 99.

Φιλολογικὴ Ζωὴ σ. 211.

Ἡ γλώσσα μας σ. 239.

Σήματα σ. 244.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Θεατρικὴ Ζωὴ, σ. 21.

Φιλολογικὴ Ζωὴ, σ. 86, 116, 148, 242.

Τόποις Π. Α. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ἐν Ἀθήναις.

Αγγελος Βλάχος σ. 187.
Η δρόμη και τὸ τέλος ἑνὸς βιβλίου ποῦ δὲν ἔχει μέσην σ.
289, 333.

E SANSOT ORLAND
Laurent Tailhade, σ. 23.

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ
Σίβυλλα, σ. 97.

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ
Η Φύσησα σ. 193, 233, 266, 301, 341, 368.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΗΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Στὸ Μοναστήρι, σ. 8, 38, 80.
Τὸ ξερὸ γαβδὶ σ. 230.
Η σημαδούρα σ. 292.

Ζ. Δ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ
Μία σπαθιά εἰς τὰ απλάκνα τῶν θεῶν σ. 139.

ΑΛΑΜΠΡΟΥ ΠΟΡΦΥΡΑ
Ανεμόνες στὸν ἄνεμο, σ. 7.
Διαβάτης σ. 225.

ΚΛΕΩΝΟΣ ΡΑΓΚΑΒΗ
Ο Χρονογράφος Θεοφάνης, σ. 36.

I. N. ΣΒΟΡΩΝΟΥ
Τὰ πραξιτέλεια ἀνάγλυφα τῶν Μονοῦν, σ. 70, 105,

Σ. ΣΚΙΝΗ
Τὸ λέει τὸ παραμύθι σ. 293.

Α. ΣΚΙΑ
Ἄι ἐν Κρήτῃ ἀνασκαφαὶ σ. 275.

Γ. ΣΟΥΤΡΗ
Φασούλης Φιλόσοφος, σ. 33.

ΣΤΥΛ. Γ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Η ζώη σ. 142.

Γ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ
Κάρολος Κρουμβάχερ σ. 155.

Γ. Ν. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ
Ηθὴ καὶ Νόμοι σ. 202.

ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ
— μετάφρασις *N. Επικολοπούλου*. —

ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΥ ΦΡΑΣΙΔΗΜΟΥ
Γαλλικὴ ἀρχαιολ. Σχολὴ σ. 347.

ΜΑΣ ΧΟΧΔΟΡΦ
Ο ἀμαζᾶς Ἐνοεῖ καὶ ὁ Γεράδος Χάσουπτιμαν σ. 180. —

Ἐπιστολαὶ ἐκ Βερολίνου σ. 314.

Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΑΣ
— ἔρευνα τὸν "Παναθηναϊον" —

Σελὶς 354.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Σελ. 28, 60, 93, 123, 155, 188, 221, 251, 287, 315, 350, 380.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΝΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΡΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΝ ΤΣΑΚΑΛΩΦ σελ. 209.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ σελ. 245.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΛΛΗΝΙΑΩΝ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΔΑΣ σελ. 337.

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ

O. Φωνᾶ: *Νερόμυλος* σ. 51.

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ

Αἴρη. Ζολά σ. 3.

Κλεονίκη Ασπριώτον σ. 18.

Ο ήγειρων τὸν Μανδοβούνινον Νικόλαος σ. 47.

N. Δεκατοᾶς σ. 60.

Ο μηρυοπολῆτος Αθηνῶν Θεόκλητος σ. 93.

Θ. Δηλιγιάννης σ. 124.

K. Κρουμβάχερ σ. 155.

Μηγερνούρης Μηγέργουσ σ. 156.

"Άτο Βόλδο Μανούήλ σ. 157.

Γεράρδος Χάσουπτιμαν, σ. 181.

"Άγγελος Βλάχος σ. 187.

Γεράρδος Νικηφόρος σ. 191.

Κοκλέν - Συναρο σ. 201.

"Αραμῆς σ. 219.

M. Δέγκαν σ. 248.

Ενδέγελος Κονσουλάκος σ. 255.

Νικόλαος Μανροποδάτος σ. 280.

Γεραφλίτη Φάρδαρ σ. 314.

"Ερμέτε Νοβέλλη σ. 361.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ

Μοῦσαι καὶ Μονσαῖοι σ. 72.

Τεμάχιον πλάδου φούνικος σ. 73.

Μνημοσύνη σ. 73.

Ἀδληταὶ ἐπὶ θυμελικῆς τραπέζης σ. 75.

Ἀδλητης ἐπὶ θυμέλης σ. 75.

Ραψωδὸς ἐπὶ θυμέλης σ. 76.

Ἀδληταὶ ἐπὶ θυμέλης ἐπὶ τοῦ πλαγίου σ. 76.

Ἀδλητης ἐπὶ θυμέλης κανὰ μέτωπον σ. 77.

Κιθαροδός ἀνερχόμενος ἐπὶ θυμέλης σ. 78.

Θυμέλη ἐν μέσῳ παραστάσεως τῆς ἔριδος τοῦ Απόλλωνος πρὸς τὸν Μαρσόνα σ. 79.

Ἀγάγλυφα περιστομίου φρέατος σ. 106.

Αἱ Μοῖραι σ. 107.

Συμπλήρωσις τῆς θυμέλης τῆς Μαρτινελας σ. 108, 110,

111.

Ἀθηνᾶ καὶ Μαρσόνας σ. 112.

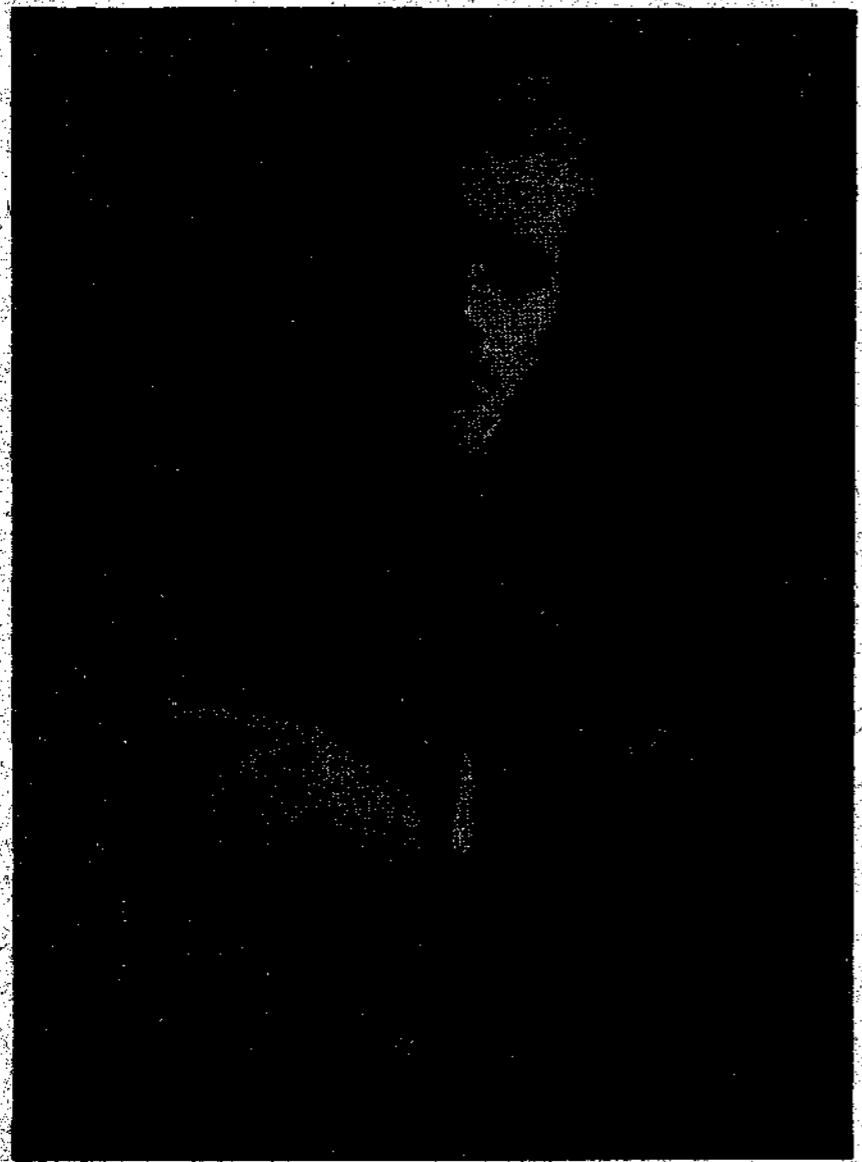
Ἀργοῦντα γομίσματα Φενεοῦ σ. 112.

Ἐρις Απόλλωνος καὶ Μαρσόνου σ. 113.

Θυμέλη σ. 113.
Περσεὺς σ. 289.

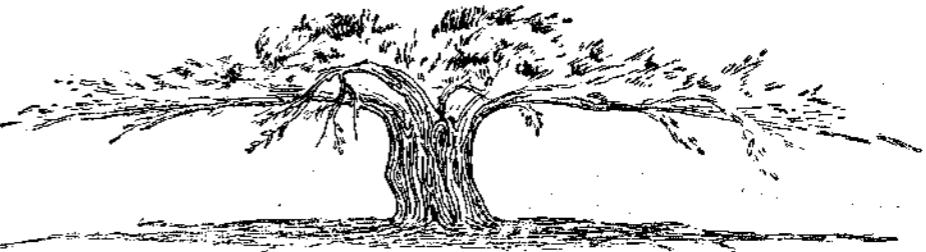
ΠΟΙΚΙΛΑΙ

Η Κλειγόδρα παρὰ τοῖς ἀρχαῖοις σ. 29, 30.
Μετάλλιον Πανελλ. Γυμναστ. Συλλόγον σ. 30.
Τὸ ἀνάκτορον τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Μανδοβούνιον σ. 49.
Εἰκόνες ἀπὸ τὸν ζάρας τῆς Κοήτης τὸν διωρηθέντας εἰς τὸν πρόγυητα Γεώργιον ἀπὸ τὸν κ. Γλυκυνόπολον σ. 210.
Αραφιώτικα. σ. 241.
"Αγιος Ιωάννης ὁ Θεολόγος σ. 261.
Στάνη ἐν Σαλαμῖνι σ. 267.
Μονή ἀγίας Λαύρας σ. 294.
Μημεῖον Οδυσσέως Αἰδεούντον σ. 295.
Διαβολοπονά σ. 300.
Μέγα Σπήλαιον σ. 302.
Σκοντολός σ. 303.
Ἀποφυς ἀπὸ τὸν κήπον τοῦ Πανεπιστημίου σ. 340.

ΕΡΓΟΝ ΚΑΒΩΝΙΚΗΣ ΛΕΠΡΙΚΟΤΟΥ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Γ'

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1902

ΑΙΜΥΛΙΟΣ ΖΟΛΑ

ΕΙΣ τὸ προτελευταῖον αὐτὸν εὐαγγέλιον τοῦ Ζολᾶ, εἰς τὴν «Γονιμότητα», ἡ δποία εἶνε
ῶς μία μεγάλῃ ἐποποίᾳ τῶν σπερμάτων καὶ
τῶν γονῶν, ὁ Λουκᾶς Φρυνῶν ὁ ἥρως, ἀπο-
νήσκει ἔνα θάνατον γῆρατος εἰς μίαν ἔξοχον
καὶ πατριαρχικὴν σελίδα δπου τὰ τέκνα του καὶ
τὰ τέκνα τῶν τέκνων του τὸν περιστοιχίον
καὶ δπου τὸ βλέμμα του βασιλεύει δλίγον κατ'
δλίγον καὶ σφέννυνται ἀναπαυόμενον εἰς ἀπο-
γόνους, εἰς τὴν ἡσυχίαν τῆς γενεᾶς, πι-
στεύον εἰς τὴν διαιώνισιν τοῦ ἔργου.

Καὶ ἀρέσκουμε νὰ νομίσω ὅτι μεθ' ὅλην
τὴν ἡλιθίαν ἐπέμβασιν τοῦ δξειδίου τοῦ ἄν-
θρακος, μεθ' ὅλην τὴν τραγικότητα τοῦ θανά-
του, τοιούτος ὑπῆρξε καὶ τοῦ Ζολᾶ ὁ θάνατος,
θάνατος ἐπερχόμενος ἐν ὕπνῳ ἀνεν αἰσθήσεως,
θάνατος εντυχῆς καὶ τέλειος ἐν μέσῳ ἔργων
συντελεσθέντων, ἐν μέσῳ γενεᾶς δλοκλήρου ἔρ-
γων, ἐν μέσῳ δημιουργῶν ἀπογόνων οἱ δποῖοι
θὰ ξήσωσι περιστέρεον ἀπὸ ἄτομα, ἐν μέσῳ
τεσσαρακοντάδος ἐποποϊῶν, θάνατος περιστοιχι-
ζόμενος ἀπὸ τὴν δημιουργίαν χιλίων διακο-
σίων προσώπων τὰ ὅποια δ Ζολᾶ ἔπλασε διὰ
τῆς γραφίδος τεν. Ὁποῖος καλλίτερος θάνατος
ἔργάτου ἀπὸ αὐτόν, δστις ἐπέρχεται καδ' ἦν
στιγμὴν ἀκριβῶς ὁ μυθιστοριογράφος θέτει

τὴν τελευταίαν τῆς γραφίδος σφραγίδα εἰς
ἔνα του ἔργον, εἰς τὴν «Ἀλήθειαν» καὶ σχεδὸν
τελειώνει τὴν τρίτην σειρὰν τῶν κοινωνικῶν
του κύκλων, θάνατος ἐπὶ τέλους ἐν μέσῳ δόξης,
θάνατος εἰς τὴν στιγμὴν τὴν κρίσιμον, πρὶν
ἀκόμη δ να τουρδαλισμὸς ταφῇ τελείως, πρὶν
ἀκόμη διαγένηται διασώσεως τοῦ Δραῦρος
ἐλαττισθῆ, πρὶν διαφράσῃ τὸ δυ-
νατὸν καὶ μνᾶδες τάλαντον, τὴν βιαίαν ὑπε-
ροχήν, θάνατος ὑπὸ χλωρᾶς ἀκόμη δάφνας καὶ
ὑπὸ πρόσφατον δάξαν...

*

Ἐνῷ δ τάφος εἶνε ἀκόμη νεόσπουτος καὶ
ἐνῷ ἀκόμη παριστάμεθα εἰς τὴν ἔξελιξιν τῆς
σχολῆς τὴν δποίαν ἰδυσσε καὶ εἰς τὴν συζή-
τησιν τοῦ ἔργου τὸ δποίον παρήγαγε, θὰ ἦτο
δισχερὲς νὰ προφέρει κανεὶς μίαν δριστικὴν
κρίσιν ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ.
Τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸ μέλλον καὶ τοὺς μετα-
γενεστέρους. Νὰ χαρακτηρίσῃ μᾶλλον τὸ
ἔργον του καὶ τὴν γέννησιν τοῦ ἔργου του, νὰ
τὸ θέσῃ εἰς τὸ διάλογον περιβάλλον, νὰ ἔξη-
γήσῃ τὸ σύνολον τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν ποι-
τικὴν τοῦ Ζολᾶ, αὐτὸς θὰ εἶνε περισπότερον δ
σκοπὸς τῆς μελέτης μας.

Η ζωή ένδιαφέρει δλίγον εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν ἐνὸς ταλάντου. Ο Ζολᾶ ἔγεννῆθη τὴν 2 Απριλίου 1840, καὶ εἶνε μόνον ἐνδιαφέρον δι τοῦ μία διασταύρωσις αἴματος, μία ἀνάμυξις ἐλληνίδος προμάμψ καὶ ἵταλον πιτρὸς καὶ γαλλίδος μητρὸς ἐγέννησαν τὸ γενναῖον καὶ στιβαρόν τον πνεῦμα. Η πτωχεία τὸν ἐσφράγισεν ἀμέσως μὲ τὴν σφραγίδα τῆς καὶ εἶχε καὶ αὐτὸς τὴν ἀνυγίαν ἀλλὰ καὶ τὴν τύχην νὰ ἀσθανθῇ τὸν πόνον, νὰ συγχρωτισθῇ μὲ τοὺς ἀπείρως ἐλεινοὺς καὶ τοὺς ἀπείρως δυστυχεῖς, νὰ μωρᾶῃ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ πλήθους, νὰ ἴδῃ ἐν τῇ λεπτομερείᾳ τὴν πενίαν, νὰ ἀντιληφθῇ μὲ ὅλας τὰς αἰσθήσεις τὴν μεγάλην καὶ γιγαντιαίαν ἀγωνίαν καὶ προσπάθειαν τῆς ζωῆς πάλλης ή δοκία ἀπέσπα καὶ μίαν διηνεκῆ καὶ μεγάλην κραυγὴν πόνου ἀπὸ τὴν σημερινὴν ἀνθρωπότητα.

Ἐτη μυθῶδους πτωχείας διῆλθε ὑπάλληλος ή μᾶλλον ὑπηρέτης βιβλιοπωλείου κατ' ἀρχάς, ὑπαλλήλισκος κατόπιν κερδῶν δλίγα χρυμάτα, διατρέφων μίαν μητέρα κατ' ἀρχάς, μίαν σύζυγον κατόπιν.

Αἱ φιλολογικὰ ἀπότειραι, τὰ πρῶτα ἀπαραίτητα ποιῆματα, τὰ πρῶτα σχέδια μεγάλων δραμάτων καὶ μεγάλων ἐπῶν ἥρχισαν ἀπὸ ἡλικίας δεκαεξ ἑτῶν. Η ἀληθῆς δύναμις παριγωγικὴ ἐργασία, τὸ πρῶτον βιβλίον διηγημάτων, ὅχρε ἀπαρχὴ μεγάλου ταλάντου, καθὼς καὶ τὰ πρῶτα κριτικὰ ἀρμάτα χρυγολογοῦνται ἀπὸ τὸ 1866.

Τὰ πρῶτα μυθιστόρηματα χωρὶς κανὲν σχέδιον χαραχθέντα, γεμάτα ἀπὸ προτερήματα ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀδεξιότητας, εἶνε τὰ τερατώδη ἐκεῖνα «Μυστήρια τῆς Μασσαλίας» τὰ δποία ἔγραψε διὰ τὸν πατέρον, ή «Τύχη τῆς Νεκρᾶς», ή νευρώδης «Θηρεοσία Ρακίνα» ή παράδοξος «Μαγδαληνὴ Φρεάτη», ἔργα τὰ δποῖα διῆλθον ὅλα σχεδὸν ἀπαραίτητα καὶ μόλις ἔγνωρισαν εἰς περιορισμένους κύκλους τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως.

Τῷ 1869 — μία χρονολογία διὰ τὴν γαλλικὴν φιλολογίαν — ὁ Ζολᾶ ἤρχιζε νὰ γράφῃ κατὰ μίμησιν τῆς «Ἀνθρωπίνης Κωμῳδίας» τοῦ Βαλζάκ τὴν «Ιστορίαν μιᾶς Οἰκογενείας ὃπὸ τὴν δευτέραν Αὐτοκρατορίαν» μεγάλην πολύτομον εἰκόνα τῆς γαλλικῆς κοινωνίας ἀπὸ τὸ 1850-1870, ἔνα τεράστιον πίνακα ὀλοκλήρου ἀνθρωπότητος. Εξόσι μυθιστόρηματα περιέλαμβεν εἰς τοὺς αὐτῆς. Κατὰ τὸν Ιούνιον τοῦ 1870 ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν «Αἰώνα» ή «Τύχη τῶν Ρουγκών» ή δποία ἐν μέσῳ τοῦ πολέμου

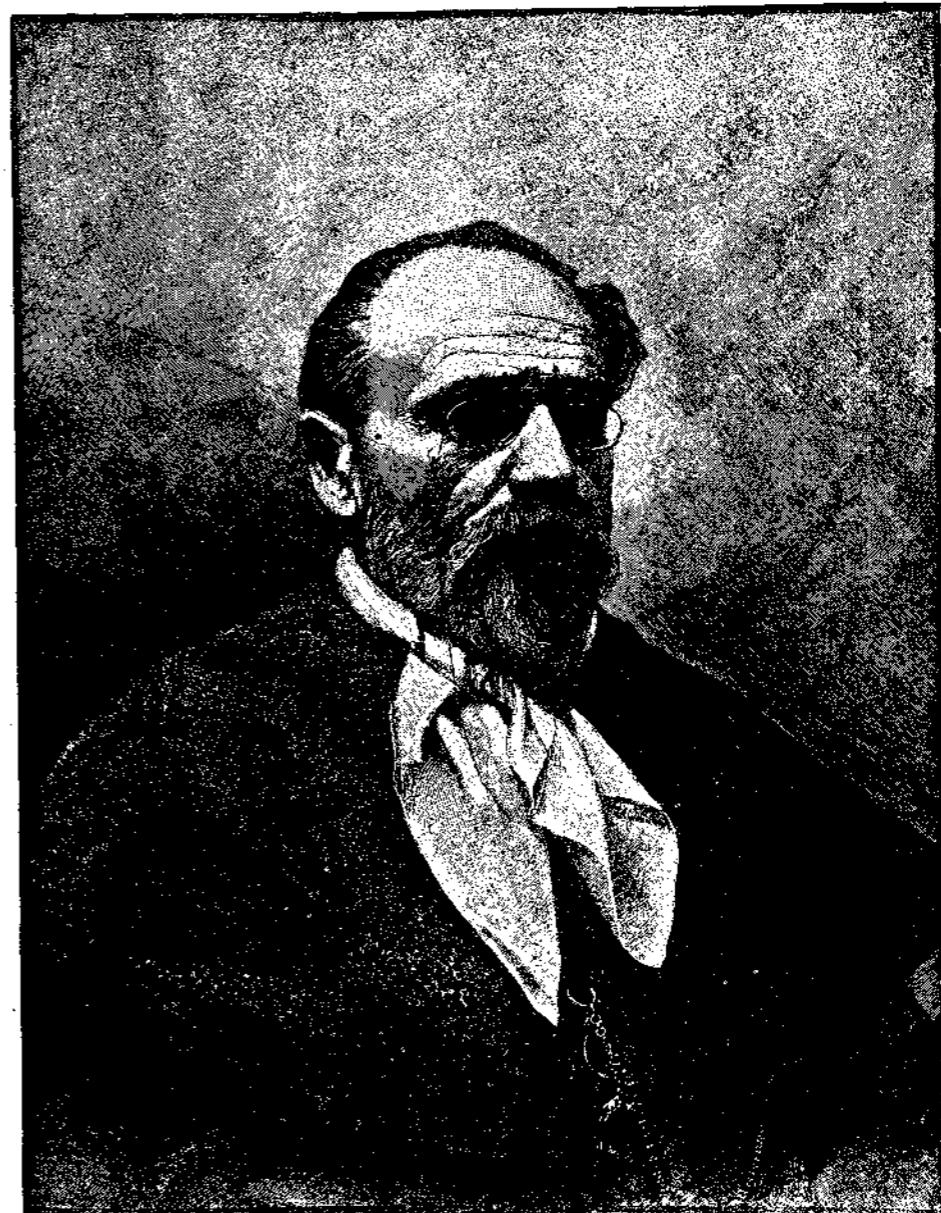
διῆλθε σχεδὸν ἀπαραίτητος, καὶ μόνον εἰς μίαν ἔκδοσιν ἐπωλήθη. Η «Τύχη τῶν Ρουγκών» περιγράφει δλήν τὴν ἀρχὴν τῆς οἰκογενείας τὴν δποίαν ἥθελεν ὁ Ζολᾶ νὰ ἔξιστη ἡγηση, μᾶς δεικνύει τὰ κυριώτερα μέλη, μᾶς παρουσιάζει τὴν ὑποθετικὴν αὐτὴν πόλιν Πλασσών τὴν κοιτίδα τῶν Ρουγκών ὃπὸ τὴν δποίαν ὁ Ζολᾶ περιέγραψε τὴν μόνην ἐπαρχίαν τῆς Γαλλίας τὴν δποίαν καλῶς ἐγνώριζε, τὸ κοινόν καὶ μικρὸν Αἴξ εἰς τὸ δποίον διῆλθε τὴν παιδικήν τον ἡλικίαν. «Ἐν εἴδωλον τρυφερὸν τῆς Μιέττης καὶ τοῦ Σιλβέρου ἐμψυχώνει τὰς σελίδας τοῦ πρώτου αὐτοῦ καὶ ἀρκετὰ σχετικῶς ἀσημάντον μυθιστόρηματος.

Η «Ἄρπαγη» εἰς τὴν δποίαν διῆλθε νὰ περιγράψῃ τὴν μεταβολὴν ἡ δποία ἐπῆλθε κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοκρατορίαν, τὴν δύναμιν τοῦ χρήματος ἡ δποία κατέλαβε τὸν πάντας, ή «Ἄρπαγη» εἰς τὴν δποίαν παρελαύνει ἡ ὑψηλὴ ἀριστοκρατία τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ εἰς τὴν δποίαν ὁ χρυσὸς καὶ ἡ λαγνεία κυριαρχοῦν μὲ τοὺς ἔφωτας τῆς Ρενέ ἐντὸς θερμοκηπίων καὶ μὲ τὰς λαγνείας καὶ τὰς πλεονεξίας τοῦ Σακαρά, ὑπῆρξε τὸ δεύτερον μυθιστόρημα τὸ σειρᾶς καὶ τὸ πρῶτον τῶν ἀληθῶν ὧραι. ἐργων τοῦ Γάλλου μυθιστοριογράφου. Άλλα καὶ ἡ «Ἄρπαγη» δημοσιεύθεισα κατὰ τὸ 1872 ὡς ἐπιφυλλίς τοῦ «Κώδωνος» δὲν εἶχε ἔπιτιχίαν καὶ ἀφῆκε ἀγνωστον ὄχόμη τὸν συγγραφέα της.

Τὴν αὐτὴν περίπον τύχην, εἶχε καὶ ἡ «Κοιλία τῶν Παρισίων» τὸ ἔργον αὐτὸς εἰς τὸ δποίον ὁ Ζολᾶ περιέγραψε τὸν κόσμον τῆς ἀγορᾶς, δλον τὸν πυρετὸν τῆς ἐργασίας καὶ δλην τὴν κύνησιν τῶν τροφίμων, δλας τὰς γιγαντιαίας αὐτὰς προμηθείας τὰς τερατώδεις τὰς δποίας καταναλίσκει ἡ ἀχανής μητρόπολις. Τὸ ἔργον εἶνε δλώκηρον, ὡς ἔλεγε ὁ Ζολᾶ, μία θρόγγαρφία δποὶ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τῆς εἰσόδου τῶν λαζανικῶν μέχρι τῶν τελευταίων μὲ τὰς συμφωνίας τῶν τυριῶν, δλα τὰ τρόφιμα λαμβάνον μέρος, αὐτὰ ἀποτελοῦντα τὰ πρόσωπα καὶ αὐτὰ κυριαρχοῦντα μὲ δσμὰς καὶ γένσεις καὶ χρώματα τὸ μυθιστόρημα.

Η «Κατάστησις τοῦ Πλασσών» περιγράφεινα ἔφωτα εἰς τὴν ἐπαρχίαν καὶ ἔξεικοντεσσι τὴν πτώχευσιν καὶ τὴν καταστροφὴν μᾶς οἰκογενείας, ἔχει κυρίως ὡς πλαίσιον τὰ ἐπαρχιακὰ ἡμη καὶ τὸν κόσμον τῶν ἐπαρχῶν εἰς τὸν δποίον πολλάκις ἐπρόκειτο νὰ ἐπανέλθῃ ὁ Ζολᾶ.

Μετὰ τὸ μυθιστόρημα αὐτὸς τὸ δποίον εἶνε

ΑΙΓΥΛΙΟΣ ΖΟΛΑ

ἀρκετὰ ἀσθενές, ἔρχεται ἐν καθαρὸν ἀριστούργημα, ἐν παράδεξον ἀλλὰ καὶ ωραῖον ἔργον, τὸ «Σφάλμα τοῦ Ἀββᾶ Μουρὲ» τὸ ὃ ποῖον αἱ ἐφημερίδες ἡροέσθιησαν νὰ δημοσιεύσουν, καὶ τὸ δποῖον ἐπίσης δὲν ἐπέσυρε καθόλου τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ. Τὸ «Σφάλμα τοῦ Ἀββᾶ Μουρὲ» περιγράφει τὸν ιερατικὸν κόσμον καὶ μᾶς δεικνύει νεαρὸν ιερέα δυσὶ λησμονεῖ διὰ μίαν στιγμὴν τὴν θρησκείαν παραδιδόμενος εἰς τὸν ἔρωτα, ἐπειτα δὲ κυριαρχούσης πάλιν τῆς θρησκείας ἐπανέρχεται εἰς τῆς Παναγίας τοὺς κόλπους. Εἶνε δὲ Ταγχῶνερ τοῦ Ζολᾶ, καθὼς βλέπετε, καὶ εἶνε ἔνα ἔργον παράδεξον τοῦ δποίου τὸ πρῶτον καὶ τρίτον μέρος εἶνε ρεαλιστικῶτατον, ἔχει τὰς μᾶλλον πιρατηρημένας καὶ λογιώδες σελίδας τὰς δποίας ἔγραψε δὲ Ζολᾶ, τὸ δὲ δεύτερον πλέον ἐν ὄντειρφ, περιγράφει τὸν Παραδείσον — ἐν τούλαχιστον εἰδος παραδείσου ἀπολεσθέντος κατοκυρμένον ἀπὸ ὅλα τὰ ἄνθη, ὅλα τὰ φυτά, ὅλα τὰ ζῶα. Εἰς τὸν παραδείσον αὐτὸν ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ τὸν Σέργιον Μουρὲ καὶ ἀπὸ τὴν μικρὰν Ἀλβίναν τὸ σφάλμα τῶν πρωτοπλάστων, ἡ πρώτη σελὶς τῆς γεννήσεως, ἡ ἔνωσις τῶν φύλων, ἐν μέσῳ πανδαιμονίου χαρᾶς τῶν ἀφύγων, ἐν μέσῳ ἀληθοῦν ἑρτῆς τῆς φύσεως, ἐνῷ καὶ τὸν ἔντομα ἐνοῦνται εἰς τοὺς κλάδους καὶ τὰ τετράποδα ἀφίνοντα ρεανύας ἡδονῆς εἰς τὰς λόχιας καὶ τὸ μέγα γιγάντιον ὑλερφυσικὸν δένδρον ὃπο τὸ δποῖον οἱ δύο ἔρασται ἐνοῦνται κρᾶζει ἀπὸ φρικάσεις.

Τὸ ἔκτον μυθιστόρημα τῆς σειρᾶς «Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχῆς ὁ Εὐγένιος Ρουγκών» μᾶς μεταφέρει ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας εἰς τὸν Παρισίους καὶ τὴν αὐλὴν τῆς Κομπιένης καὶ ἀπὸ τὸν ταπεινοὺς ἀστοὺς εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ναπολέοντος, εἰς τὸν κόσμον ἐκείνον τῶν αὐλικῶν δπου διὰ τῆς ἀξίας καὶ διὰ τῆς ἰδιοσυγκρασίας του ἰδίως ὁ Εὐγένιος Ρουγκών λαμβάνει θέσιν ὑπατού, διευθύνων τὴν αὐτοκρατορίαν, μεριμνέος εἰς δλας τὰς δολοπλοκίας. Λέγεται ὅτι διὸ τοῦ Μορνύ, ὁ περίφημος δοῦλος δυτικῆς ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον καὶ εἰς τὸν Δωδεκάπολην λαβῖν καὶ εἰς τὸν Ζολᾶ διόπτην τὸν δημιουργόν της πτώχειας καὶ περιγράφων πρὸ πάντων τὸν πενθερόν του δυτικῆς ἡτο κάπηλος καὶ ἀπέθανεν ἀλκοολικὸς προσεπάθει νὰ περιγράψῃ τὸν κόσμον τῆς πτώχειας τὸν δημιητριαζόμενον ἐξ ἀλκόλ, τὸν ζῶντα μέσα εἰς τὴν κατάλυσιν παντὸς ἡμικοῦ αἰσθήματος, δὲ Ζολᾶ δὲν ἐφαντάζετο τοσάντην ἐπιτυχίαν. Τὸ μυθιστόρημα μολαταῦτα ἡτο ζωτανόν, ἀπέτνεε τὸ παράπτωμα, τὸ ἔγκλημα, τὸ ἀνθρώπινον κτῆνος, καὶ αἱ σελίδες του αἱ πλημμυροῦσά ἀπὸ ἀργοτικὰ ἡγελυμένα ἀπὸ λειτέ, ἐπάνεστάτον δλας τὰς παφαδσεις τοῦ μυθιστόρηματος. Καὶ δὲ μῆδος ἀκόμη τῆς ταλαιπώρου αὐτῆς Γερβασίας ἡ δποία ὑποκύψασι εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ Λαντιέ κατορθώνει νὰ γείνῃ ἔντυπος, ή νὰ ζήσῃ μὲ τὸν ἀγαθὸν Κουπά καὶ ἐπειτα ἔνεκα τοῦ οἰνοπνεύματος ἀποκτηνοῦται εἰς τόσον βαθμὸν ὥστε νὰ δεχθῇ ἐκ νέου τὰς θωπείας τοῦ πρώτου ἔραστον εἰς τὴν σύζυγον κλίνην, ἡτο παραπολὺ ζωηρὸν ἀλλὰ καὶ ἀρκετὰ ἐπαχθῆς ὥστε νὰ ἐπαναστατήσῃ, νὰ καταπλήξῃ, νὰ προκαλέσῃ κατα-

βλεπε τὰ εἰσοδήματά του αὖξάνοντα. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀκριβῶς, γνωρίζων ἡδη τὸν Φλωμπέρ, συνδεόμενος κάπως μὲ τὸν Δωδὲ καὶ τὸν Γκοκούν, ἐφαίνετο μελαγχολικὸς παραπονιάτης καὶ ἔλεγε μίαν ἡμέραν μὲ μελαγχολίαν :

— «Ο Δωδὲ ἀρχίζει νὰ γίνεται γνωστός, δὲ Φλωμπέρ εἶνε ἔνδοξος, τὰ μυθιστορήματα τοῦ Γκοκούν ἀρχίζουν πρὸ πολλοῦ νὰ ἐπισύρων τούλαχιστον τὰ βέλη τῶν κριτικῶν. Μόνον ἔγω εἶμαι πρωρισμένος νὰ μὴ μὲ διαβάζῃ κανείς, καὶ νὰ μὴν ἔχω καμμίαν ἐπιτυχίαν».

Ἐνα τέτοιο κατόπιν, εἰς τὴν μικρὰν παραλίαν τοῦ Σαιντ-Οβεν συνελάμβανε τὴν ἰδέαν τοῦ «Ασσομούρ» καὶ μετ' ὀλίγους μῆνας ἡτο ἔνδοξος. Τὸ «Ασσομούρ» ὑπῆρχε τωόντι ἀρχής καὶ ἂν δχι ἡ μεγαλειόρα ἀλλὰ τούλαχιστον ἡ μᾶλλον ἀπρόσποτος ἐπιτυχία τοῦ Ζολᾶ. Τὸ ἔργον ἔγραψε νὰ δημιουσιεύεται εἰς τὸ Κοινὸν Καλὸν, ἐπρόξενης σκάνδαλον, διεκόπη, ἐτελείωνε εἰς τὴν «Δημοκρατίαν τῶν Γραμμάτων», ἐπώλησεν ἀμέσως πεντήκοντα χιλιάδας ἀντίτυπα, ἐπολεμήθη, ἐδιπλασίασε τὰς ἐκδόσεις του, μετεφράσθη παντοῦ καὶ ξέπιεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς τὸν συγγαρέα του περίφημον.

Καὶ τούτη ἀν δὲν εἶνε τὸ ὀραιότερον, δὲν εἶνε δημος τάχα ἔνα ἀπὸ τὰς χρακτηριστικῶτερα ἔργα τοῦ συγγραφέως τῶν Ρουγκών Μακάρ; «Οταν τὸ πρῶτον ἀναγινώσκων ἔργα παλαιὸν μυθιστόρημα γραμμένον εἰς ἀργοτικὴν διάλεκτον καὶ ἐνθυμούμενος τὰς ἴδιας του ἀναμνήσεις τῆς πτώχειας καὶ περιγράφων πρὸ πάντων τὸν πενθερόν του δυτικῆς ἡτο κάπηλος καὶ ἀπέθανεν ἀλκοολικὸς προσεπάθει νὰ περιγράψῃ τὸν κόσμον τῆς πτώχειας τὸν δημιητριαζόμενον ἐξ ἀλκόλ, τὸν ζῶντα μέσα εἰς τὴν κατάλυσιν παντὸς ἡμικοῦ αἰσθήματος, δὲ Ζολᾶ δὲν ἐφαντάζετο τοσάντην ἐπιτυχίαν. Τὸ μυθιστόρημα μολαταῦτα ἡτο ζωτανόν, ἀπέτνεε τὸ παράπτωμα, τὸ ἔγκλημα, τὸ ἀνθρώπινον κτῆνος, καὶ αἱ σελίδες του αἱ πλημμυροῦσά ἀπὸ ἀργοτικὰ ἡγελυμένα ἀπὸ λειτέ, ἐπάνεστάτον δλας τὰς παφαδσεις τοῦ μυθιστόρηματος. Καὶ δὲ μῆδος ἀκόμη της ταλαιπώρου αὐτῆς Γερβασίας ἡ δποία ὑποκύψασι εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ Λαντιέ κατορθώνει νὰ γείνῃ ἔντυπος, ή νὰ ζήσῃ μὲ τὸν ἀγαθὸν Κουπά καὶ ἐπειτα ἔνεκα τοῦ οἰνοπνεύματος ἀποκτηνοῦται εἰς τόσον βαθμὸν ὥστε νὰ δεχθῇ

κραυγὴν καὶ νὰ προξενήσῃ ἀπέχθειαν.

Ἡ λογικὴ συνέχεια τοῦ μυθιστορήματος αὐτοῦ, τὸ δποίον σημειώνει ἐποχὴν εἰς τὴν ἔξελιξιν τοῦ Ζολᾶ, ἡτο ἡ «Νάνα» ἡ θυγάτηρ τῆς Γερβασίας, τὸ τέκνον τῆς ἀπωλείας τὸ δποίον ἐρχεται νὰ ἐκδικήσῃ τὸν γονεῖς της, νὰ τιμωρήσῃ τὸν κόσμον τοῦ πλούτου καὶ τῆς διασκέδασεως διὰ τὰς ἀδιλιότητας καὶ τὰς στερήσεις τῶν πτωχῶν. Ἀλλὰ πρὸ τῆς Νάνας ἡ δποία ἐπρόκειτο νὰ περιγράψῃ τὴν Βαβυλῶνα τῆς ἀπωλείας, δὲ Ζολᾶ ἔγραψε, διὰ νὰ ἀναπαυθῇ, ἔνα εἰδύλλιον ἔργωτος σαρκικοῦ ἀλλὰ ἡρέμου τῆς Σελίδα «Ἐρωτος» ὡραίαν ἀλλὰ ψυχολογικῶς ἀσθενῆ ἰστορίαν τὴν δποίαν περικαλλύνει ἰδιαιτέρως καὶ καθιστᾶ ἐνδιαφέροντα μία περιγραφὴ τῶν Παρισίων ἐπανερχομένη ὡς ἐπωδὸς εἰς κάπει κεφαλαιον καὶ δεικνύοντα τὴν μεγαλούπολιν ἀφ' ὑψηλοῦ εἰς δλας τῆς τὰς ἐπόψεις, εἰς τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, εἰς τὰς πρώτας τῆς πρωινᾶς ἀναλαμπάς, εἰς ἡμέραν ὅμιλης, εἰς νύκτα ἀστροφεγγάς. Εἶνε τὸ Παρίσιον οὕτως ὑφρόμενον ἀφ' ὑψηλοῦ δης ἔνα πρόσωπον καὶ αὐτὸ τοῦ ἔργου, ἔνα σύμβολον τῆς ζωῆς, κάπιτι τὸ δποίον συνδυάζεται μὲ τῶν προσώπων τὰς διαθέσεις καὶ χρησιμεύει ὡς μουσικὸν συνόδευμα τῆς ἰστορίας.

Ἡ «Νάνα» ὑπῆρχε τὸ ἔργον τὸ δποίον ἐπρόξενης τὴν δευτέραν μεγάλην ἐπιτυχίαν καὶ τὴν δευτέραν μεγάλην κατακραυγὴν κατὰ τοῦ Ζολᾶ. Ἐνῷ οἱ κριτικοὶ τὸν κατηγόρουν δης πίπει εἰς τὴν λάσπην καὶ δης εἰνε δη ποιητῆς τοῦ ἀκαθάρτου, καὶ τὸν ἐστάλιξαν μὲ χῆλια ἐπίθετα καὶ μὲ χῆλιας κατηγορίας, τὸ ἔργον ἔκαμνε τὴν τύχην τῆς ἐφημερίδος εἰς τὴν δποίαν ἐδημοσιεύετο — τὸν «Βολταίρον» — καὶ κατόπιν ἐπωλεῖτο ἐντὸς ἐλαχίστων ἡμερῶν εἰς ἐκατὸν χιλιάδες ἀντιτύπων.

Ἄλλα εἰς τὸ σκάνδαλον τῆς Νάνας, τῆς ἐπιτυχίας αὐτῆς ἡ δποία ἀνέρχεται ἀπὸ τὰς χρακτηριστικῶτερα ἔργα τοῦ Σαιντ-Ρόκου εἶνε τὸ δέσποτον τῆς διαφθορᾶς αὐτῆς τῶν ὄνκογενειῶν τῆς δποίας πολλὰ παραδείγματα μᾶς δίδονται εἰς τὸ ἔργον. Τὸ Pot Bouille εἶνε ἀπὸ τὰς χωροθέτερα, τὰ μᾶλλον νευρώδη, τὰ μᾶλλον ποικίλα, τὰ μᾶλλον ἀληθῆ, τὰ μᾶλλον κατά γράμμα νατουραλιστικά, τὰ μᾶλλον τυπικά δχι ὅμισς καὶ τὰ ὀραιοτέρερα τοῦ Ζολᾶ ἔργα.

Δύο μυθιστορήματα δευτερεύοντα ἐπίσης ἔρχονται κατόπιν, ἡ «Ἐντυχία τῶν Γυναικῶν» ἡ περιγραφὴ τοῦ κόσμου τῶν μεγάλων καταστημάτων, δπου ἡ ἰστορία τῆς Διονυσίας Μουρὲ καὶ τοῦ προϊστορικού τῆς γίνεται ἀφορμὴ πρὸ περιγραφὴν τῆς κενήσεως καὶ τῆς ζωῆς τοῦ καταστήματος τῆς «Ἐντυχίας τῶν Γυναικῶν» εἶδος Λούβρου καὶ Μπομαρσά — καὶ κατόπιν ἡ «Χαρὰ τοῦ Ζην» ζωηρὰ ἀλλὰ καὶ κάπιας δηγία περιγραφὴ τῆς εντυχίας τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀδιλιότητος, τῆς ἀσθενείας καὶ τῆς ἀγριότητος τοῦ θαλασσοῦ καὶ δην ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ ἡ ἀνοικτὴ θάλασσα παῖζει μεγάλον ρόλον.

Καὶ ίδον φθάνοντεν εἰς τὸ δέκτατον τρίτον ἔργον τοῦ Ζολᾶ καὶ εἰς ἐν ἀριστούργημα τὸ «Ζερμινάλ». Τὸ Ζερμινάλ (germe σπόρος-έπωαστήριον;) τὸ ἐπωαστήριον αὐτὸ δπου ἐν

τῇ δυστυχίᾳ καὶ τῇ βασάνῳ παρασκευάζεται ἡ ζύμη τοῦ μέλλοντος, ἡ σοσιαλιστική ζύμη ἡ δποία θὰ ἀνατρέψῃ τὴν ὄψιν τοῦ κόσμου, εἰνὲ τρόντι μία ἀπὸ τὰς γιγαντιωδεστέρας καὶ τὰς ὠραιοτέρας ὑδατογραφίας ὅπου ὁ Ζολᾶ θω-
πεύων τὸ ὄντειρον τὸ δποῖον εἶχε τοῦ νὰ κατα-
κλίνῃ τὴν ἀνθρωπότητα δλοκληρον εἰς ἐν φύλλον
χάρτον περιγραψε δλοκληρον πονοῦσαν κοινω-
νίαν. Τὸ ἔργον αὐτὸν εἰς τὸ δποῖον περιγράφεται δ
στένων ἐργατικὸς κόσμος τῶν μεταλλείων, ἡ ἀθλι-
ότης καὶ ἡ πάλη τοῦ ἔργατου, ἡ διατροφή του,
ἡ ἔξαχρείωσίς του, ἡ μόνη του τρόποντις διά-
τον ἀργον καὶ τὴν γυναικα, διὰ τὸ τεμάχιον
τοῦ ἀργον καὶ τὸ ράκος τῆς ήδονῆς, εἰνὲ μία
ἐναλλαγή, ἐν καλειδοσκόπιον ἀπὸ φριβεροὺς
εἰκόνας, γραμμένας μὲ τόνον ζωηρὰ χρώματα,
ῶστε νὰ νομίῃ κανεὶς ὅτι ἔξηλον ἀπὸ τὴν
κόλασιν τοῦ Δάντου καὶ ὅτι μία νευρωδῆς
χειρὶ Μιχαὴλ Ἀγγέλου τὰς ἔπλασεν ἐν ἐφιάλτῃ,
ῶς γιγαντιαῖα γρανίτου ἀνάγλυφα. Ἡ ζωὴ
μιᾶς ὑπογείου πόλεως, ἡ ἔξαντλησις εἰς ἄγο-
νον ἐργασίαν, ὁ θάνατος ὁ τραγικὸς κατόπιν
εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, ἡ τερατώδης ζωὴ καὶ
πνοή τῶν μηχανῶν, ἡ ἀσπλαγχνία τῆς γῆς καὶ
ἡ ἀσπλαγχνία τοῦ σιδήρου εἰνὲ τὰ θέματα τοῦ
φριβεροῦ καὶ πυκνοῦ αὐτὸν μυθιστορήματος,
ἀπὸ τοῦ δποίον τὴν ἀνάγνωσιν ἔξερχεται κα-
νεὶς γεμάτος θαυμασμὸν ἀλλὰ καὶ κόπωσιν,
τρόμον καὶ κάποιαν στυγνότητα. Ὁ θαυμάσιος
περιγραφεὺς δμάδων καὶ πλήθους δ ὁ δποῖος
ἔκρυπτετο εἰς τὸν Ζολᾶ, θριαμβεύει εἰς τὸ
«Ζερμινάλ», δπως καὶ εἰς τὴν «Καταστρο-
φὴν» κατόπιν, δπως καὶ εἰς τὸ «Ἀσσομοάρ»
καὶ αἱ περιγραφαὶ αὐται δλοκληρον κό-

σμον, τὸ μυθιστόρημα δχι πλέον ἐνὸς ἀιθρώ-
πον καὶ μιᾶς ψυχῆς, ἀλλὰ μιᾶς πόλεως καὶ
ἐνὸς κόσμου δίδουν τὴν ἀρρητον, τὴν ἀπέραν
τον δύναμιν καὶ ὀραιότητα τοῦ ἔργου.

Μετὰ τὴν τραγικότητα τῆς ἐργασίας τῶν
χειρῶν εἰς τὸ «Ζερμινάλ» ὁ Ζολᾶ ἡθέλησε νὰ
περιγράψῃ τὴν τραγικότητα τῆς ἐργασίας τοῦ
πνεύματος καὶ τὸ «Ἐργον» εἶνε ἡ συμβολικὴ
πάλη τοῦ Κλανδίου Λαντιέ μὲ τὴν ἔμπνευσιν,
μία πάλη τραγική, ἀγρία κατὰ τῆς ἀδυναμίας
καὶ τῆς στειρόσεως, μία πάλη τοῦ ζωγρά-
φου αὐτοῦ δστις εἰς τὸ τέλος πνύγεται, ἀπαγ-
χονίζεται, αὐτοκτονεῖ ἔμπροσθεν τοῦ ἀτελοῦς
ἔργου του εἰς τὸ δποῖον ἡθελε νὰ συμβολίσῃ
μίαν νέαν τέχνην, εἰς τὸ δποῖον ἡθελε νὰ
συγκεντρώσῃ δλας τὰς καλλιτεχνικὰς ἐπαναστά-
σεις, δλοντος τοὺς θριάμβους τοῦ χρώματος τοὺς
δποίους ἡ φαντασία του περιέκλειε καὶ ἡ χειρ
του δὲν ἡδύνατο νὰ ἔκτελέσῃ.

Ο καλλιτεχνικὸς κόσμος περιγράφεται εἰς τὸ
«Ἐργον» καὶ ἐπιδροσωπεῖται εἰς τὰς παραδόξους
αὐτὰς μορφὰς τοῦ φιλολόγου Σανδός δστις ἐκ-
προσωπεῖ τὸν ίδιον Ζολᾶ, τὸν Βονγράδ καὶ δ-
λων τῶν καλλιτεχνῶν καὶ τῶν ρατὲ οἱ δποῖοι
γεμίζουν μὲ μονσικάς, μὲ ζωγραφικάς, μὲ αι-
σθητικάς περιγραφάς τὸ ἔργον. Ἐνας ἔρως
ἀνήσυχος ἐπίσης καὶ παλλόμενος, δ ἔρως τοῦ
Κλανδίου πρὸς τὴν Χρηστίναν διασχίζει ἂν πέν-
θιμον βιβλίον εἰς τὸν δποῖον τὸ βάθος κυ-
ριαρχεῖ τὸ Παρίσι, τὸ ἀσπλαγχνὸν Παρίσι, τὸ
ὄντειρον τῆς κατακήσεως δλων τῶν καλλιτεχνῶν,
τὸ Παρίσι τὸ δποῖον περιγράφεται ὑπερόχως
διαβλεπόμενον ἐν μέσῳ ἀστραπῶν καὶ καται-
γίδος εἰς τὸ πρώτον κεφάλαιον.

N. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐπειτα τὸ τέλος.

ΑΝΕΜΩΝΕΣ ΣΤΟΝ ΑΝΕΜΟ

1

Γαλήνη, ποῦ τ' ἀδόλωτα νερά σον καθρεφτίζοντα
Τοῦ μόλον τὴ φωχὴ ζωὴ σὲ μαγικὸν προνοτάλλι,
Καὶ κάπον ἡ ἀρά ἀν σὲ ξυπνᾷ, γιὰ μὰ στυγμούλα ἀνθίζοντα
Τ' ἀντα κρινάκια τοῦ ἀφροῦ στ' ἀμμονδιαστὸ ἀκρογιάλι,

Ω! νᾶξερες πῶς λαχταρῷ τὸ κῦμα, ποῦ ως κ' οἱ γλάροι
Τὸ τρέμοντα, καὶ τρυπάνοντα στοῦ βράχου τὴν πονφάλα,
Τὸ σύννεφο, σὰν ἀλογο ποῦ σπάει τὸ χαλινάρι
Καὶ σέργει τ' ἄγριο φάντασμα τῆς τρωκυμιᾶς καβάλλα . . .

2

Τότε ποῦ σ' εἶδα νᾶρχεσαι μὲ τ' ἄγια χελιδόνια,
Τότε καὶ μόλις ἔτισα γιὰ ποιὰ χαρά μιλοῦσαν
Μέσα στὰ φύλλα τὰ πουλιά, τὰ πνεύματα στὰ κλόνια,
Κ' οἱ πεταλοῦδες ποῦ στὸ φῶς γειογένητες ξυλνοῦσαν.

Τὸ μοροπάτι ἐδιάβανες, κ' εἶχες μὰ λάμψη τόση,
Μὰ τέτοιαν ἀνθινὴ δμορφιὰ στὸ νοιουμένο χῶμα,
Ποῦ δίχως ἄλλο ἡ Ἀροιξη θὰ σ' εἶχεν ἀνταμώση
Καὶ κάτω ἀπ' τῆς ἀμνυγδαλὲς σ' ἐφίλησε στὸ στόμα

3

Τὶ κι' ἀν χιονίζῃ; ἐσύ, φωχὴ καρδιά, τὸ φῶς θυμήσουν,
Θυμήσουν τῶν παραμνιῶν τὸ ἀγγελικὰ τὰ χούνια,
Ἄς ἀνοιχτῆ δ Παράδεισος ξανὰ στὴν προσευχή σου,
Καὶ τότε δὲς πέφτοντα στὸ βουνό, στὴ στέγη δὲς πέφτοντα χιόνια.

Ἐσύ θὰ λές στὸν οὐρανὸν ψηλὰ πῶς ξεφυλλίζοντα
Φούλια, κρινάκια, γιασεμιά, κάποια τρελλὰ ἀγγελούδια,
Μὰ πρὸν νὰ πέσουν, οἱ πακές οἱ στρίγλες τὰ ξορκίζοντα
Κ' ἔτοι μαδοῦν τριγύρω μας σὰ χιόνια, τὰ λονλούδια.

ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙΟ. — 842 Μ.Χ.

Το Βυζαντιον εγλυκοκοιμάτο στής Προποντίδος τὴν ἀγκαλιά. Η Ζωή, ή ξακουστή ἐφωμένη τοῦ Βάρδα, ἔκαρφωσε τῇ λαμπερῇ ματιά τῆς στὸν ξάστερο οἰχεῖον καὶ εἶπε μεθυσμένη ἀπ' τῇ δύναμι καὶ τῇ δόξᾳ τῆς:

— "Α, Θεοδώρα, μέσα ἀπ' τὰ μάτια σου ποῦ τὰ χαμήλωσες τάχα ἀπὸ ἐντροπῆ, τὴν ὥρα ποῦ ἔπαιρνες ἀπ' τοῦ Θεοφίλου τὰ χέρια τὸ μῆλο, εἶδα ἐγὼ τὴν ἀστραπὴ τῆς περηφάνειας καὶ πατέλαβα πῶς ή χαρὰ καὶ ὅχι ή ντροπὴ σ' ἔβαψε τριανταφύλλια. Πέρασες ἐμπρός ἀπ' τῆς ἀπορριψιμέναις τοῦ Βυζαντίου εὑμορφιαίς, μὲ τὸ μῆλο στὰ χέρια, ποῦ ἔφανέρωνε πορφύρα καὶ ρυφικὸ πέπλο.

Η Εὐφημία, ή παινεμένη ἀδελφὴ τῆς γυναικὸς τοῦ Πετρωνᾶ ἔφριχθη στὰ κύματα. Η Κασσιανή, ποιήτρια καὶ ξακουσμένη εὑμορφιά, στὸ μοναστῆρι κλείσθηκε. Κ' ἐγὼ . ἔμεινα ἐδῶ γιὰ νὰ σου ἀποδεῖξω πῶς τὸ μῆλο τῆς ἀγάπης πάντα φέρνει δυστυχήματα.

Ἐγὼ εἶμαι ή ἀληθινὴ τοῦ Βυζαντίου Αὐγούστα.

Φρόντισε ἡσυχα γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς τοῦ Θεοφίλου σου· σώριαζε ψεύματα, γιὰ ν' ἀποδεῖξῃς, πῶς προσκύνησε τῆς εἰκόνες, ἐνῷ ἐκεῖνος ἀντὶ λιβάνι ἀνέπνευσε τὸ αἷμα τοῦ ἔχθρου του Θεοφίλου ποῦ ἀχνίει ἀπ' τὸ νωποκομένο τον κεφάλι.

Τὸ παιδί σου βρίσκεται σὲ καλὰ χέρια.

Η σημὰ τῆς Πουλχερίας, ἔστειλε Λάζαρο ἐμέναι, νὰ διδάξω πῶς ἀνατρέφονται αὐτοκράτορες ἀγάκαιοι.

Θέλεις νὰ μὲ χωρίσῃς ἀπ' τὸν Βάρδα; Ο Βάρδας μ' ἀγαπᾷ κ' ἐγὼ τοῦ θυμῆς ἀδιάκοπα τὴν βασιλικὴ καταγωγὴ του καὶ χύνω λάδι στὴ φλόγα τῆς φιλοδοξίας του.

Ασπασίαν μ' ὠνόμασαν τί μεγάλο ὄνομα! Δὲν τὸ πῆρα μοναχὴ μον' μοῦ τὸ ἔδωκεν ὁ

Θεόφιλος, ὅταν τοῦ ἥλθε ή καλλιτεχνικὴ ἵδεα νὰ ἐπισκεφθῇ τῆς εὑμορφιαίς ποῦ περιφρόνησε.

Πῆγε στὸ Βόσπορο, καὶ ἔρρενε τὰ κύματα μὲ ἀνθὴ μὲ τὴν ἀνάμινησι τῆς Εὐφημίας. Κατὰν ἥλθε σ' ἐμένα, κουρασμένος ἀπ' τὴν ἐπίσκεψι ποῦ ἔκαμε στὸ μοναστῆρι γιὰ νὰ ἴδῃ τὴν Κασσιανή, μ' ὠνόμασεν Ασπασίαν.

Ἐλαφρὰ πατήματα ἀκούσθηκαν καὶ σταμάτησαν τὸν λογισμὸν τῆς Ζωῆς.

Νέος καλόγηρος φάνηκε σὰν φάντασμα.

Προσκύνησε μὲ σεβασμό, τὸ ἃσσο τον τὸ μᾶνδρο σύρθηκε κατάχαμα.

— Δέσποινα, μὲ στέλνει ὁ γέροντάς μου γιὰ νὰ σᾶς ἀνατρέψῃς «ἀν θὰ στηρίξετε τῆς εἰκόνες». Οἱ ἄγιοι θυμωμένοι, τὸν εἶπαν στὸν ὄντο τον πῶς μεγάλα δυστυχήματα θὰ στείλουν στὸ Βυζαντίο, καὶ ὁ λαὸς ὠνόμασε ἀντίχριστο τὸν Ἰωάννη τὸν Γραμματικό. Προσέξε... φωνὴ λαοῦ, φωνὴ Θεοῦ.

— Πάτερ, προσκυνῶ τὴ σεβασμότητά σου μὲ ἐκεῖνος ἔστειλε καλὰ πῶς δὲν πρέπει νὰ βιασθοῦμε. Ο σρατὸς ἀγαποῦσε τὸν αὐτοκράτορα καὶ θὰ δυσαρεστηθῇ στὴν παραμικρὴ μεταβολῆ.

Η Αὐγούστα Θεοδώρα ή μάνα μας, βίβαζε τὸ γάλα τῆς ζωστῆς Θεοκτίστης καὶ ή ιστορία τῶν νινίων εἶναι γνωστή, ποῦ τόσας φοραὶς ἔχαλασε τὴν ἀρμονία τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ζευγαριοῦ. "Ωστε ή εἰκονολατρεία θὰ στηλωθῇ.

— Εγώ, Δέσποινα, δὲν ωάτησα τί ἔχει στὸ νοῦ τῆς ή Αὐγούστα τὸν θρόνον· ἐγὼ φωτῶ: τί ἀποφασίζει ή ἀληθινὴ μάνα μας, ή Ζωῆ.

Η Ζωὴ χαμογέλασε μὲ περηφάνεια καὶ ἔρριψε τὸ χρηματοφυλάκιον τῆς στὸν καλόγηρο γιὰ τὸν πτωχούν.

Ο καλόγηρος χάμηκε σὰν φάντασμα πάλιν.

Απὸ ἀλλη θύρα ἔμβαινεν ἀρχοντας χρυσοφορεμένος τὴν προσκύνησε καὶ εἶπε γρήγορα

— Δέσποινα, προστάξτε δὲν πρέπει οἱ μοναχοὶ νὰ γείνουν πάλιν παντοδύναμοι. Ο σρατὸς ταράχθηκε, γιατὶ ψιθυρίζουν πῶς ή εἰκονολατρεία θὰ στηριχθῇ.

— Ἀγαπητὲ ἀρχων, δλα εἶναι πρόωρα πρὸ πάντων μὴν πιστεύσης εἰς τὰς φήμας. Γιὰ σένα λέγεται «πῶς εἶσαι ἀθεος» καὶ δύμος δὲν σ' ἔκαψαν ἀκόμη.

— Χά, χά, Δέσποινα εἶναι ή ἀλήθεια πῶς ἔνα θεόν ενδίσκω, εἰς τὸ βάθος τοῦ ποτηριοῦ μου.

— Καὶ δύμος, έδειν υπεστηρίζομεν τὴν προσκύνησιν, θὰ ἔμενες ἀδιάφορος; παραξένο! τί σ' ἔνδιαφρέψει ή προσκύνησις τῶν εἰκόνων τοῦ μηδενός σου; εἶπε, σταυροκοπούμενη ή Ζωῆ.

— "Α, οὐποστηρίζω τὸ κόμμα μου.

— Μ' ἀρέσει, ἀρχων, ή εἰλικρίνειά σου πήγαινε μὲ εἰρήνην στὸ καλό τίποτε δὲν εἶναι ἀκόμα ἀπόφασισμένον.

Ο νομομαθῆς σεμνῶς ἔχαιρετος καὶ χάθηκε μὲ τὰ λοξὰ βήματά του.

Ο Βάρδας, μὲ τὰ μεγάλα ώραία μάτια του, μὲ τὸ ἀνάστημα θεοῦ πολεμικοῦ καὶ τὸ μέτω-

πιάσθηκε μανδροφορεμένος, σεμνός, συμμιαζευμένος ἔνας νομομαθῆς.

— Δέσποινα, οὖαν δήποτε μερίδα στηρίξῃ η πανίσχυρος χείρ σου, ἐγὼ εἶμαι πρόθυμος στηρίξαι αὐτήν, δι' ἐπιχειρημάτων ἀκαταμαχήτων.

— Εγραψα πεζῇ καὶ ἐμμέτρως εἰς σχῆμα σκοπίου καὶ χειδόνος, δι' ἀμφοτέρας τὰς μερίδας.

— Αὐτό, ἀρχων, σὲ φανερώνει πολὺ πρὸ βλεπτικὸν ἀνθρωπον.

— Δὲν ἀγαπῶ τὰ ἔργα τῆς τελευταίας στιγμῆς, Δέσποινα ή ἐργασία ή εὐσύνειδητος, ἀπαιτεῖ πάλι χρόνον μικρὸν καὶ πόνον πολύν. Η ίδικη μου ἐργασία, ἔδραζεται ἐπὶ τοῦ ιεροῦ Εναγγελίου καὶ τῶν συνόδων καὶ τῶν ιερῶν παραδόσεων καί...

— Μοῦ φιλάνουν αὐτά, ἀρχων, θὰ προστρέξω εἰς τὰς ἐπικουρίας σου πεζικὰς καὶ ἐπιπλάκας. Ἀκόμη τίποτε δὲν εἶναι ἀποκρασιμένον.

Ο νομομαθῆς σεμνῶς ἔχαιρετος καὶ χάθηκε μὲ τὰ λοξὰ βήματά του.

Ο Βάρδας, μὲ τὰ μεγάλα ώραία μάτια του, μὲ τὸ ἀνάστημα θεοῦ πολεμικοῦ καὶ τὸ μέτω-

πον ποιητοῦ, φάνηκε καὶ ἡ Ζωὴ χαιδευτική, τρυφερή, διμιλητική, ἀφοῦ τὸν γλυκοφύλησε, ἀρχισε νὰ τοῦ μιλῇ γιὰ πρόγματα ἀσήμαντα, μὲ εῖναι μη φλυαρία πουλιοῦ, γιατὶ ἔβλεπε ἔνα μεγάλο σύννεφο στοῦ Βάρδα τὸ μέτωπο.

Ἐκάθισε στὰ πόδια του, ἐπάνω σὲ δέρμα βαρύτιμο καὶ ἀφοῦ εἶδε πῶς ἡ φλυαρία τῆς δὲν τὸν ἥμερενι, μὲ ταπείνωσι τὸν παρεκάλεσε νὰ τῆς ἑπει τὸν πόνο του.

Καὶ γιατὶ είμαι φύλη σου; τοῦ ἔλεγε παραπονετικά μόνον γιὰ τῆς καλαίς σου μέραις; Ὁχι, ἔχω μὲ Ἀλεξάνδρου μαχαῖρι κόφτω κάθε δεσμὸ μεταξύ μας. Ἐγὼ θέλω νὰ πίνω ἀπ' τὸ ποτῆρι ποῦ ἔστι πίνεις νὰ μὲ φαρμακεύῃ τὸ ἴδιο φαρμάκι.

Δάκρυα ὕγραναν τὰ δλόλαμπρα μάτια τῆς καὶ ὁ Βάρδας τὴν ἔθλιψε στὰ στήθη του καὶ εἶπε.

— Όλοι ἀς ἔφωντον πῶς πρέπει νὰ χωρισθοῦμε. Ἐγὼ χωρὶς ἑσένα είμαι πεῦμα εἰσαι η ζωὴ μον.

Ἡ Ζωὴ ἔκρυψε μὲ τὰ δυό τῆς χέρια τὸ πρόσωπό της, γιὰ νὰ σκεπάσῃ τὴν ἀστραπὴ τοῦ μίσους ποῦ τὴν ἔφωτισε.

— Ας ἔφωντον. Μὴ σὲ μέλλει κοιμήσου ήσυχα, πολυναγαπημένη μου. Ἐκεῖνος ποῦ θὰ ξεστομίσῃ τὰ ἴδια, τώρα στὴν παντοδύναμια σου, ἀκριβὲ θὰ τὸ πληρώσῃ.

— Κύριε μου, αὐθέντα που, μὴν κυριεύεσαι ἀπ' τὸ θυμό. Ἐγὼ είμαι τὸ ἐμπόδιο; Ξεργίωσέ με σὺν χορτάρι ἀχρείαστο καὶ φύγε με μακρηὰ ἀπὸ σένα, ἀπ' τὸν ἥλιο μου, ἀπ' τὴν δροσιά μου. Δὲν θὰ παραπονεθῶ μὰ θέλω ν' ἀνοίξῃς τὰ μάτια σου στῆς ἀλήθειας τὸ φῶς. Θέλω νὰ ξέρης τὴν πηγὴ δλῶν αὐτῶν τῶν θολῶν νερῶν, ποῦ θέλουν νὰ πνίξουν ἐμένα. Φοβοῦμαι μήπως τὸ ἴδιο χέρι, ποῦ δίνει σήμερα ἀρότρο σ' ἐμένα τὸ κτύπημα, κτυπήσῃ καὶ σένα ἀργότερα καὶ τότε θὰ πονέσω ἔχω δλῆθινά μου εἶναι ἀκριβώτερη μᾶταιά της κεφαλῆς σου, ἀπ' τὴν ζωὴ τὴ δικῆ μου. Θέλω νὰ ξέρης τὸν ἔχθρό σου, δχι γιὰ νὰ κρατήθω ἔχω σιμά σου, ἀλλὰ γιὰ τὸ δικό σου τὸ καλό.

Ὁ Βάρδας τὴν ἔβλεπε μὲ ἀγάπη, μὲ ἐμπιστοσύνη, καὶ τὰ λόγια τῆς τὸν μάγευναν. Τὸ δνομα ποῦ θὰ ἔβγαινεν ἀπ' τὰ χεῖλη τῆς, ἥταν δνομα ἀνθρώπου παταδικασμένου ἀπὸ πρών.

Ἡ Ζωὴ δὲν ἀνοίξε τὰ χεῖλη τῆς γιὰ πολλὴ ὥρα.

— Λέγε, εἴπεν ὁ Βάρδας μὲ πνιγμένη φωνή.

— "Ἄχ, τὸνομα αὐτὸ μοῦ καὶ τὰ χεῖλη.

— Αν δὲν ἔταν λόγος γιὰ τὴ ζωὴ σου τὴν ἀτιμητή, ποτὲ δὲν θὰ τὸ ξεστόμιζα.

— Λέγε...

Ἡ Ζωὴ ἔκρυψε τὸ κεφάλι τῆς κάτω στὸ παρδαλὸ δέρμα τοῦ θηριοῦ.

— Λέγε! εἴπε δυνατά ὁ Βάρδας.

— Βάρδα, ἀγάπη μου, λατρεία μου, ἐφώναξεν ἔχαρντα μὴν πονέσης, μὴν πικραθῆς. Ἡ Θεοδώρα.

— Ο Βάρδας πετάχθηκε τρομαγμένος.

— Ναι! η Θεοδώρα...

— Ζωὴ, γιὰ τὸνομα τοῦ Θεοῦ, σιώπα . . .

— Ναι, η Θεοδώρα. Ποιὸς ἄλλος παρὰ ἐκείνη, ποῦ ζούλεψε τὸ ὑπερύψηλο ἀρχοντιστητο τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Πετρονᾶ, καὶ τάχα ἀπὸ φιλανθρωπία, γιατὶ ἔσκοτείναζε μιανῆς χήρας σπῆτη, ἔβιασε τὸ Θεόφιλο νὰ κάμῃ δικαιοσύνη ἀδικη καὶ νὰ τὸν μαστιγώσῃ δημοσίᾳ: αὐτὸν, τὸν πατέριο, τὸν γυναικάδελφο του. Ἡ Θεοδώρα, Βάρδα, η Θεοδώρα θέλει νὰ μᾶς χωρίσῃ. Ἐκείνη δχι ἄλλη.

Φοβάται τὴ δύναμί σου, τὸ πνεῦμά σου, καὶ φιλάργυρη ὅπως φυσικὰ εἶναι, κλαίει τὰ χρήματα ποῦ ξεδένεις γιὰ τὰ γράμματα.

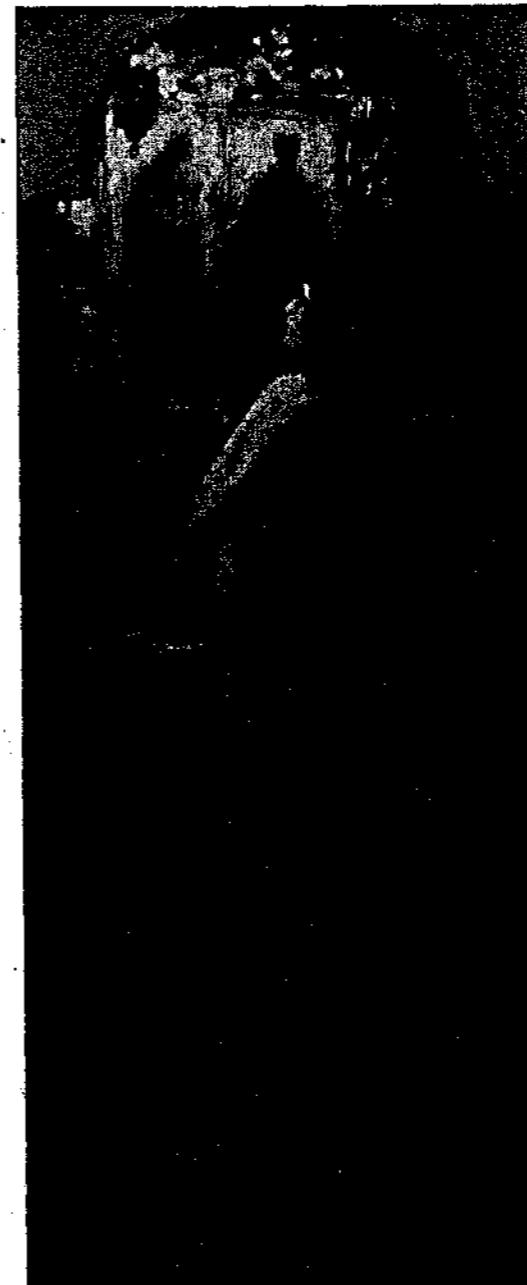
Εἶσαι ἐμπόδιο στὸ δρόμο της καὶ θέλει νὰ σὲ ξερρίξωη.

— Ο Βάρδας ἔδωκεν εἰστήριξε τὸ κεφάλι του βαρὺ στὰ γόνατα τῆς μάγιστρας καὶ εἶπε: — Η Θεοδώρα; Ζωὴ, κόρη μου, ἀπατήθηκεν.

— Η Θεοδώρα. Μιὰ καρδιά ποῦ ἀγαπᾷ, ὅπως ἔχω ἀγαπᾶ, ἔχει δύναμι μαντική. Ἡ Θεοδώρα σὲ πρόσωπο ἐμπιστευτικό, εἴπε. «Φοβοῦμε τὴ φιλοδοξία τοῦ Βάρδα». Ισως θὰ χωρισθοῦμε· ίσως σὲ βλέπω γιὰ ὑστερνή φορά. Αφησέ με, ἀφησέ με νὰ σοῦ φανερώσω τοὺς ἀληθινοὺς ἔχθρούς σου· καὶ πρὸ πάντων πίστευσε με. Ἡ Θεοδώρα, Βάρδα, κάνεις ἄλλος.

— Ἐγὼ δ παιδικός τῆς σύντροφος, δ ἀδελφός της καὶ σύμβουλός της, σ' δῆλη τὴν ζωὴ τῆς, ἔμενα ἀφωσιωμένος καὶ ἀπ' τὴ στιγμὴ ποῦ ξαπλωμένος δ Θεόφιλος στὴν κλίνη τῆς λύπης, ἀκούεις ἔκεινο τὸ τελευταῖο «Ἐξελθε, βασιλεῦ, καλεῖ σε δ βασιλεὺς τῶν βασιλεύοντων καὶ κύριος τῶν κυριεύοντων» ἔχω πῆρα στὰ χέρια μου τὸ κοπιαστικὸ τιμόνι καὶ τὸ Βυζάντιον, η καρδιᾶ τοῦ Ελληνισμοῦ θὰ ἰδῇ στοὺς ἐπτὰ λόφους του τὰς Μούσας μὲ τὸν Ἀπόλλωνα.

— Εγὼ βλέπω τὸν κίνδυνο ἀπ' τὴ δύσι, ἀπ' τὴν πλεονεξία τῶν παπτῶν καὶ νύχτα μέρα συλλογίζομαι πῶς νὰ στηρίξω τὴν δρυδοδοξία μεγάλη, ἀκλόνητη, παντοδύναμη. Ἐργάζομαι

Τώρα τὴν Κυριακὴν δ' ἀναστηλωθοῦν αἱ εἰκόνες. Ἡ Θεοδώρα διστάζει τῆς φαίνεται πῶς παραβαίνει τὴν τελευταίαν θέλησιν τοῦ Θεοφίλου.

— Μὴν ἀπατηθῆς, Βάρδα, φοβεῖται μήπως κερδίσῃς δημοτικήτητα.

— Ο Βάρδας ἔγέλασεν ἄγρια.

— Άλι λουπόν... ἀς τὴν στείλουμε νὰ θεραπευθῇ ἀπ' τοὺς φόρους τῆς στὸ μοναστῆρι. Μὰ δχι τώρα η παρουσία της μᾶς εἶναι ἀναγκαῖα. Μὲ πολεμεῖ; Θὰ τὴν πολεμήσω.

— "Α... τώρα φεύγω εὐχαριστημένη.

— Νὰ φύγης; Ποτέ! κανεὶς θεὸς η ἀνθρώπος δὲν θὰ τολμήσῃ νὰ μᾶς χωρίσῃ· κάνεις. "Ας τὸ μάθουν δλοι.

Τὴν ἔσφιξε στὸ στήθος του καὶ τὴν ἀπεχαιρέτισε, ἐνῷ ἔκεινη τὸν συνώδευε μὲ βλέμμα γεμάτο ἀγάπην.

— Άμα τὰ βήματά του δὲν ἥκοντο, η Ζωὴ μπῆκε στὸ εἰκονοστάσι της. Ἐβγαλε τὴν πορφύρα της καὶ προσευχήθηκε δλόθερμα.

«Παναγία μου, ὅταν ἔβγαινα περιφρονημένη ἀπ' τὸ ἀνάκτορον καὶ ἀπαντοῦσα τὸ περιπατικὸ τῶν πατριών χαμόγελο, πῆγα στὴν ἀγία Σοφία καὶ προσευχήθηκα καὶ ζήτησα τὴ δικῆ σου προστασία γιὰ νὰ ἔκδικηθῶ. Καὶ η ἔκδικησις ὀδηγάζει μὲ τὴν βοήθειά σου, Παναγία μου. "Εκαμπα ταῦμα ν' ἀφιερωθῶ σ' ἑσένα.

— Ο Θεός μου ποῦ συχώρεσε τὸ ληστῆ καὶ τὴν διμαρτωλή θὰ συχωρέῃ καὶ μένα, ποῦ θὰ κλεισθῶ στὸ μοναστῆρι, νέα ἀκόμη πεντάμορφη, δοξασμένη καὶ λατρευμένη.

— Όλα γιὰ τὴν ἀγάπη σου, Παναγία μου, θὰ τ' ἀφήσω καὶ θὰ ζητήσω τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς μου.

Μὰ τώρα θὰ τὴν ἀποτελείωσω τὴν ἔκδικησις γιατὶ η Θεοδώρα δὲν μὲ ξεχνᾷ, μόνο μοῦ στέλλει κεραυνούς.

— Οταν μὲ τὴν βοήθειά σου σβύσῃ η λάμψις της δόξας της καὶ δηλητηριάσω ἔχω τὰ σπλάγχνα τῶν παιδιῶν της, κανένα ἐγκόσμιο ἀγαθὸ δὲν θὰ μὲ κρατήσῃ».

— Η Ζωὴ ἀφοῦ ἔκαμε τὴν προσευχή της, ἐπέρασε ἀπὸ τὸ δωματίο τῆς μικρῆς προστατευομένης της Ενδοκίας Ἰγγερίνης, ποῦ τὴν προώριζε γιὰ ἔρωμένη τὸν Μιχαήλ, τοῦ υἱοῦ τῆς Θεοδώρας, ἔκαμπρωσε τὴν εύμορφιά της καὶ κατόπιν ἔσταύρωσε τὸ μαξηλάρι τρεῖς φοραῖς καὶ γλυκοκομήθηκε.

ΛΑΕΞΑΝΔΡΑ ΠΛΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

"Ἐπεται συνέχεια.

ΗΡΗΓΑΙΝΑ

Υπό τὸν ἀνωτέρῳ τίτλῳ δημοσιεύεται εἰς τὸ προσήγεις τεῦχος τοῦ Δελτίου τῆς Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας κυπριακὴ λαογραφικὴ μελέτῃ τοῦ κ. Σίμου Μενάρδου ἀνακοινωθεῖσα πέρους εἰς τὸ φιλολογικὸν τρήμα τοῦ Παρνασσοῦ. «Ρήγαινα εἶναι ἡ μαθητὴ βασιλισσαὶ τῆς Κύπρου, εἰς τὴν ὥποιαν ἀποδίδονται πλεῖσται δοαι τοπωνυμίαι πανταχοῦ τῆς ιστορικοτάτης γῆσσον. Ο κ. Μενάρδος, συλλέξεις πάντας τοὺς σχετικοὺς μύθους, ἀναρρίπτει τὴν εἰκασίαν ὅτι ἡ Ρήγαινα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ δὲν εἶναι ἄλλη παρὰ αὐτὴ ἡ Ἀφροδίτη. Σημῆνε δὲ τὴν ἀπόδειξιν όχι μόνον εἰς τὴν σύγκρισιν τῶν μύθων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ὡς ἡ Ἀφροδίτη ἐν τῇ ἀρχαὶ Πάφῳ, ἀνομίζετο, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ὀρχαίων κυπριακῶν ἐπιγραφῶν Φάνασσα.

Ο κ. Μενάρδος εὐηρεστήνη νὰ μᾶς παραχωρήσῃ τὸ κατωτέρῳ ἀπόσπασμα τὸ ὅποιον εὐχαρίστως δημοσιεύεται.

Σ. τ. Δ.

Τὸ ἐπίνετον λοιπὸν τοῦτο — «Ανασσα — ἡ μᾶλλον αὐτὸς δ τίτλος, ἡ το, νομίζω, τὸ σπέρμα τοῦ σωζομένου θρύλου τῶν Κυπρίων. Ἐφύλαξε δὲ τὸ σπέρμα τοῦτο κατὸν ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν πλώνα, ὥστε ν' ἀναπτυχθῇ, ἔστω καὶ μὲ ἄλλον τύπον, καὶ νὰ περιτυλίξῃ τέλος, ὡς κισσός, τόσα ιστορικὰ ἔρετα, αὐτὸς ἔκεινος κατὰ μοιραίαν εἰρωνείαν δ τάφος, δπον ἐπίστευσαν κειμένην, καὶ «διαλυθεῖσαν» τὴν Ἀφροδίτην τὴν ἀμαρτωλήν, οἱ ἵεροὶ Πατέρες.

Κατὰ τὸν τάφον ἔκεινον ἡ τὸν «σπῆλιον» τῆς Ἀνάσσης ἡ τῆς Ρήγαινας ηρόαν δνομα καὶ κτίστην καὶ οἱ ἄλλοι δύο μεγάλοι τάφοι εὔκολον ἡτο κατόπιν αἱ ἄλλαι λαξευταὶ τῆς νήσου νεκροθῆκαι νὰ τῆς ἀποδοθοῦν ὡς «σπῆλιοι» ὡς «κάστρη» ὡς «σπίτια». Ἀπὸ τὰ ἔρετα τῶν ἱερῶν ἡ τῶν βωμῶν, ποὺ ἐστεφάνωναν ἄλλοτε τὰ βουνά, ἡτο ἐπόμενον κάθε χαλασμένον φρούριον δρεινὸν νὰ νομισθῇ κατιστον ἰδιαίτην τῆς κατάστησαν δ τὴν μεγίστην δυστυχίαν. Καὶ λοιπὸν δσον ἐσκόταζεν ἔκεινη ἡ δυστυχία, καὶ δσον ἐστένευε τὸ πνεῦμα τῶν χωρικῶν, τόσον τάρχατα κτίρια ἐπυργώνοντο ἐμπρός τους καὶ τόσον τὰ πλούτη τῆς ὀρχαίας βασιλίσσης ἐξέλαμπαν εἰς τὸ πτωχοῦ λαοῦ τὴν φαντασίαν. Πλούτον πολὺν είχεν ἴδει, ἡ μᾶλλον είχε φαντασθῆ, δουλοπάροικος αὐτός, εἰς τὴν φραγκικὴν ἀνὴρ τῆς Λευκωσίας. Τὴν ἀναστασαν ἔκεινης τῆς ἀνὴρ ὀνόμαζε τρεῖς αἰώνας

(1) Θερήνος, 1, 10.

δημοσίεις κανδήλας τῆς παραδόσεως κατὰ τὴν νῦντα τῆς ἀμαθείας. Μέσα εἰς τὰ παλάτια ἔκεινα τῆς Ρήγαινας, εἰς τὰς ὀρχαίας νεκροπόλεις, εὑρίσκοντο συχνὰ κτερίσματα, ἐνώπια χρυσά, περιδέραια χρυσᾶ, χρυσᾶ βρα-

νέα ἔρετα καὶ ἡ Ρήγαινα καὶ ἄλλα «σπίτια».

Τὸ μετακίνημα τώρα τοῦτο τῶν ιστορικῶν περιόδων καὶ δ ταυτισμὸς καιρῶν προηγούμενων δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἔξαφνει. Σχεδὸν εἶναι φυσικὸν εἰς τὸν νοῦν τῶν χωρικῶν δπον δὲν χωρεῖ διάστημα μεγαλείτερον τῆς ἐμπαιχίας των, μακρινώτερον ἀπὸ τὸν πρόπταπτόν των. Η ιστορία δηλη συνοψίζεται εἰς τέσσαρας, τὸ πολὺ πέντε γενεάς. Δυστυχισμένοι λοιπὸν οι πατέρες τῶν καὶ οι πάπποι των, ποὺ ἐγνώρισαν οἱ «διπλωμένοι ἀπὸ τὰ χρόνια» ἀντιπροσωπεύονται μίαν δηλη «ἐποχῆν» δ «καιρὸς τῆς καταδρομῆς» εἶναι καὶ ἡ τελευταία ἡ σφαγὴ (1821) καὶ ἡ κατάκτησις (1571) παραπάνω, οἱ πρόπταπτοι, οἱ παππεπίταπτοι των — τῶν δ ποίων τὸ δνομα σπανιώτατα γνωρίζουν — ἀντιπροσωπεύονται δλους τοὺς προγόνους: ἔκεινοι είχαν ἴδει τὰ μνημεῖα σχεδὸν ἀκέραια, ἐγνώρισαν τὰ πλούτη, παρενέρθησαν εἰς θάμνατα, ἀντίκρυσαν ἀνθρώπους παραδόξους. Τοιούτο τρόπως οἱ «μυλόροδοι» δὲν ἀπέχουν καὶ πολὺ ἀπὸ τοὺς «λᾶς τὸς δρακοντεμένονς»! Βλέπετε, δ πάππος τοῦ ἀγωγιάτη μου ἐγνωρίσμη προσωπικῶς μὲ τὴν «Γερόντισσα», ποὺ ἡτο σύχρονη τοῦ χρυσοῦ κυπριακοῦ αἰῶνος. (1)

Ολα λοιπὸν αὐτά, δηλαδή, καὶ αὐτὴ ἡ δυστυχία τοῦ λαοῦ τοῦ ἔφερνε πάντοτε κοντά, τὴν Ρήγαιναν τὴν ἀλλοτινήν, τὴν «Ανασσάν του. Χίλια πεντακόσια τούλεχίστον ἐτη ὑπῆρχεν ὑπήκοοί της καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν συνέζησε, συνέκλαυσε, συνωργίασε μαζὶ της. Η λατρεία της, αὶ παννυχίδες, αἱ «καρπώσεις», αἱ «ζακορίαι», η παραλύσια δηλη καὶ αἱ ὕδωναι είχαν κατατήσει τὰ ἔδιμά του, καὶ είχαν ἀφήσει τὰ ἔχη των ἐντὸς τοῦ μιελοῦ του. «Ανά πάντι ἐνιαυτὸν» αἱ νύμφαι καὶ αἱ παραμένοι ἔφαλλαν τοὺς ὑμνούς της καὶ ἀπέθεταν εἰς τοὺς βωμούς της καὶ αὐτήν των τὴν τιμήν. Τόσον ισχυρὸν ἡτο τῆς Κύπριδος τὸ ἡράτος! Αλλὰ καὶ ἐπροστάτευσεν ἡ «Ανασσα τὴν Νήσον της. Ο Αύγουστος ἐδαπάνα δι' ἀνοικοδομήν τῆς Πάφου δηλ., δταν δ σεισμὸς είχε βλάψει τὸ ἱερόν της (2). Καὶ ἔκτοτε ἐπὶ τριακόσια ἐτη τὰ κυπριακὰ νομίσματα δπισθενταί τῆς προτομῆς τῶν Αἴτοκρατόρων ἔχουσι σύμβολον τὸν ναόν της ὡς τὸ πρῶτον οἰκοδόμημα τῆς Νήσου καὶ τῶν τὸ

(1) Η γερόντισσα ἔκεινη εἶναι ἡ ίδια, ἡ Βκώρα τῆς παλαιᾶς Λεμεσοῦ καὶ δρομάζει πολὺ τὴν «ἀνδρειωμένην γραμμήν» τῆς φυλῆς τῶν Ἐλλήνων, τὴν δποιαν ἐδαμάσαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν οἱ χωρικοὶ τῆς Ακαρναίας Βλ. Πολίτου Νεοελλ., μυθολογ. 1874 σ.503.

(2) Δίων Κάσσιος, 54-23.

ἔσχατον αἰσυλον τῆς Κυπριακῆς αὐτονομίας (1).

Τὸ μετακίνημα τώρα τοῦτο τῶν ιστορικῶν περιόδων καὶ δ ταυτισμὸς καιρῶν προηγούμενων δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἔξαφνει. Σχεδὸν εἶναι φυσικὸν εἰς τὸν νοῦν τῶν χωρικῶν δπον δὲν χωρεῖ διάστημα μεγαλείτερον τῆς ἐμπαιχίας των, μακρινώτερον ἀπὸ τὸν πρόπταπτόν των. Η ιστορία δηλη συνοψίζεται εἰς τέσσαρας, τὸ πολὺ πέντε γενεάς. Δυστυχισμένοι λοιπὸν οι πατέρες τῶν καὶ οι πάπποι των, ποὺ ἐγνώρισαν οἱ «διπλωμένοι ἀπὸ τὰ χρόνια» ἀντιπροσωπεύονται μίαν δηλη «ἐποχῆν» δ «καιρὸς τῆς καταδρομῆς» εἶναι καὶ ἡ τελευταία ἡ σφαγὴ (1821) καὶ ἡ κατάκτησις (1571) παραπάνω, οἱ πρόπταπτοι, οἱ παππεπίταπτοι των — τῶν δ ποίων τὸ δνομα σπανιώτατα γνωρίζουν — ἀντιπροσωπεύονται δλους τούς προγόνους: ἔκεινοι είχαν ἴδει τὰ μνημεῖα σχεδὸν ἀκέραια, ἐγνώρισαν τὰ πλούτη, παρενέρθησαν εἰς θάμνατα, ἀντίκρυσαν ἀνθρώπους παραδόξους. Τοιούτο τρόπως οἱ «μυλόροδοι» δὲν ἀπέχουν καὶ πολὺ ἀπὸ τοὺς «λᾶς τὸς δρακοντεμένονς»! Βλέπετε, δ πάππος τοῦ ἀγωγιάτη μου ἐγνωρίσμη προσωπικῶς μὲ τὴν «Γερόντισσα», ποὺ ἡτο σύχρονη τοῦ χρυσοῦ κυπριακοῦ αἰῶνος. (1)

Σηκώνω πέτραν, βρέσκω την πλένω νερόν, θωρακη την

Αὐτή, Κύριοι, εἶναι ἡ ταπεινή μου γνώμη διὰ τὴν κυπριακὴν ταύτην παραδόσιν. Οι πανάρχαιοι μῦθοι τῆς Ανατολῆς ποὺ περιέβαλλαν ἄλλοτε πυκνότατοι τὴν Κύπρον, μετὰ τὸν χριστιανισμόν, ἐπεκάθισαν τρόπον τινά, ὡς θελητικὴ διμήλη, καὶ εἰς τὰ ιστορικὰ ἔρετα τῆς νήσου καὶ τοιούτοτρόπως ἐσκεπάσθησαν μαζὶ τάφοι καὶ παλάτια, πύργοι καὶ ναοί, σπήλαια καὶ κάστρα καὶ ἡ «Αναστα η παλαιὰ ἔγεινε Ρήγαινα τῆς Κύπρου. Διὰ τοῦτο χαρακτῆρα τες καθαρὸν ἀς μὴ ζητοῦμεν. Είναι, λέγεις, ἡ Ρήγαινα ψυχὴ τῶν ἔρετον. Οπως αὐτά, ἔχει κάτι τὸ μυστικόν, εἶναι κάποτε κατάμονη καὶ μελαγχολική, συχνὰ δμως δραία καὶ πλουσία. Άλλα τὰ μνημῆα ταῦτα παράγουσιν εἰς τὴν μηροτῶν κ' ἔτα βαθύν, βαθύν ἀντίλαλον, «πέρασμένων μεγαλείων» «πρὸν τοῦ καιροῦ τῆς καταδρομῆς». Καὶ ίδού, πῶς εἰς τὸν μηρόν της καὶ τὴν ἀνάμνησίν της διακρίνομεν τὴν θλίψιν ἐνδιέσθησεν την τιμήν. Τόσον ισχυρὸν ἡτο τῆς Κύπριδος τὸ ἡράτος! Αλλὰ καὶ ἐπροστάτευσεν ἡ «Ανασσα τὴν Νήσον της. Ο Αύγουστος ἐδαπάνα δι' ἀνοικοδομήν τῆς Πάφου δηλ., δταν δ σεισμὸς είχε βλάψει τὸ ἱερόν της (2). Καὶ ἔκτοτε ἐπὶ τριακόσια ἐτη τὰ κυπριακὰ νομίσματα δπισθενταί τῆς προτομῆς τῶν Αἴτοκρατόρων ἔχουσι σύμβολον τὸν ναόν της ὡς τὸ πρῶτον οἰκοδόμημα τῆς Νήσου καὶ τῶν τὸ

ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ

(1) Βλ. προχείρως Head Σβόρων. Ιστορία τῶν νομισμάτων τῆς φυλῆς τῶν Ἐλλήνων, τὴν δποιαν ἐδαμάσαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν οἱ χωρικοὶ τῆς Ακαρναίας Βλ. Πολίτου Νεοελλ., μυθολογ. 1874 σ.503.

(2) Δίων Κάσσιος, 54-23.

Η ΝΗΣΟΣ ΤΩΝ ΜΑΚΑΡΩΝ

Εκ τοδ ἀνεκδότου ἔργου τοῦ κ. Δ. Ἀναστασοπούλου τοῦ Ἀθηναίου· "Η Νήσος τῶν Μακάρων· δημοσιεύμενεν εὐχαριστώς· τὰ ἀκόλουθα ἀποσπάσματα γεμάτα χρῆμα καὶ ποίησιν τὰ δυοῖς μᾶς παρέδωσεν διηγηματεύεις.

Τὸ δῶλον ἔργον γραμμένον μὲ ψυχήν, ἐγκλείει σελίδας διραιοτάτας, ἀλλας μὲ ἀπλότητα ἀρχαιοπρεπῆ, ἀλλας μὲ πάθος καὶ πόνον σύγχρονα, τὰ δυοῖς πάντοτε ἐν τούτοις περιβάλλει μία γαλήνη φιλοσόφου.

Μίαν ἐκ τῶν Κυκλαδῶν, τὴν γαληνιστέραν ὅλων, ἥραθεῖσαν εἰς ὑψη, διὰ κάθε κορεσμένον ἀπὸ τὸν κόσμον, ἰδεώδους νήσου, τὴν Πάρον, ἔχει ὑπ' ὄψιν τοῦ διηγηματεύεις.

Σ. Τ. Δ.

ΠΩΣ ΑΓΑΠΟΥΝ ΟΙ ΜΑΚΑΡΕΣ

Εἶπον: Οὐχὶ ὡς ποιητής, τρικυμίας ἀντωνίῶν στὴν φαντασίαν, ἀλλ' ὡς πιστὸς ἐπλευσα εἰς τὴν νῆσον, πιστὸς μ' ἔρωτα χριστιανικόν. Ός ποιητής, θὰ ἥμελα τὴν παλαιὰν γαλήνην τοῦ ἀπλοῦ βίου τῶν ἀρχαίων. Καὶ δὲν τὴν εὑρισκον. Ός πιστός, χριστιανικὰ ἔρωτευμένος, δῆλην τὴν ἡρεμίαν ἢν ἀπέπνεον αἱ Ἀγάπαι τῶν πρώτων χριστιανῶν. Καὶ τὴν εὑρισκον παντοῦ, καὶ περάτων.

Ἡ ἀγάπη μου δὲν εἶχε τὰς θυνέλλας, αἱ, ἐπ' ἀλλήλων, δέκα ἐννέα αἴδωνες πολιτισμοῦ ἰσώρευσαν. Καὶ δὲν ἐστρέπετο πρὸς ἓνα πλάσμα μόνον πάγκαλον. Καὶ δὲν ὠραΐζετο ἀπὸ τὴν μέθην τὴν ἥδειαν μιᾶς μόνης παρθένου ἐρωτευμένης.

Ἡγάπων δι τι εἶχεν ἢ νῆσος Τοὺς κατοίκους τῆς ὅλους, τὰς γυναικάς της ὅλας, τὰ κειμῆλιά της, τὰ ἐρείπια της, τοὺς ναοὺς της, τὰ ἀνθη της, τὰ δένδρα της, τοὺς βιονούς της, τὰ ἀκτάς της, ὅλα, ὅλα, ὅσα τὴν ἐκάλλυνον, δι τι ἐρύνετο ἢ ἔθαλλεν ἐπάνω της, δι τι ὑψοῦτο ἢ ἔκυπτεν, δι τι ἐσίγη καὶ δι τι ἕβρόντα, δι τι ἀνεδίδετο εἰς ὠραῖα σώματα, εἰς ὠραῖα μάτια, εἰς ὠραῖα στόματα, δι τι μοῦ ἀνεμύμησκεν δσας ἐφαντάσθην τελετάς ἐν Οὐρανῷ, δσας ὠνειροπόλησα γαλήνας ἐπὶ Γῆς, δχ! ἔνα βίον μεστὸν ἀπὸ παρθενίαν καὶ εὐγένειαν καὶ ἡμέρατητα, ἴδου δι τι ἡγάπων.

Καὶ μὲ τὴν ἀγάπην αὐτὴν ἐστολισμένος,

ἔξικλον ν' ἀπολαύσω τὴν ἱερτὴν τῆς Παναγίας τῆς

*

Οἱ δρόμοι βρίσκουσι κόσμον. Τὸ θῆλυ ἐπικρατεῖ παντοῦ. Όλοντεν καὶ κατέχονται ἐκ τῶν χωρίων χωρικαὶ μὲ τοὺς πέπλους των. Εἶναι τὸ μόνον ὅπλον ποῦ προβάλλουν πρὸς ἀμυναν, καὶ εἶναι οἱ πέπλοι αὐτοὶ λειποί, ὑπόλευκοι, διάλευκοι, μὲ κροσσοὺς δανδελωτοὺς τριγύρῳ των, κάποι μὲ κάνα χρῶμα δόδον μέσα των, καὶ εἶναι οἱ πέπλοι αὐτοὶ ἀγαπητοί, παρὰ τὰς κόρας τῶν χωρίων, καὶ ἀπὸ τὰς κόρας τῆς πόλεως, ὅταν ἔχειχονται μόναι ἢ δυὸς τρεῖς μαζῇ, εἴτε φυλικάς ν' ἀνταλλάξουν ἐπισκέψεις, εἴτε ἐπὶ τῆς ἀμμούδιας νὰ πλανηθοῦν, εἴτε δηὸς τοὺς θύλους τῆς Ἐκκλησίας των ὄντερα οὐράνια νὰ δρέψουν.

Τόσον σιγὰ κάποτε βαδίζουν, ὥστε οὗτε τὰς αἰσθάνεσαι. Μὲ τὰ πρόσωπα χαμηλωμένα ἀλλοτε. Μὲ τοὺς δφθαλμοὺς ὑπόδρα βλέποντας. Καὶ ἐπὶ τῆς κόμης των, νὰ λάμπῃ κάνεντα ἐκ μεταξούφαντον σέλας. Καὶ εἰς τὸ σῶμά των, δι ύδημός νὰ ποικιλῇ εἰς ὅλα τὰ εἶδη καὶ εἰς ὅλα τὰ σχήματα. Τὸ ἄγνὸν χωρικὸν ἔνδυμα μὲ τὸ ἀγάπιον ὅλην τὴν τελειότητα τῆς μόδας. Τὸ ἀπλοῦν καὶ ἀφελὲ; μὲ τὸ λειποτακτοῦν πρὸς διηνείους καὶ παρεισάκτους κόσμους.

*

Μία τετράς καταλαμβάνει ὅλον τὸ πλάτος τῆς ὁλοῦ. Πλησιάζεις καὶ παύοντα. Προσχωρεῖς καὶ ἀρχίζουν. Σχολιάζουν δι τι βλέπουν.—Ποιὸς εἶνε... Ποιὰ εἶνε... Τί κάμει... Πῶς ἥλθε... Νὰ προσκυνήσῃ ἀρά γε;... Νὰ ὑμεράσῃ ἀρά γε;... "Ἄχ! καὶ νάταν δικός μου...—" μέσα στὸν λόγον τῶν παρθένων μία στροφὴ προβάλλεται μελλοδομένη:—"Ἄχ! καὶ νά τρεγα...—" Σὲ ξένας χρῶσαις, σὲ πολιτείας μακρυναῖς νὰ πήγαινα μαζῇ του...—Καὶ τὰ χείλη ἔξακολονθοῦν. Καὶ οἱ ἔγκεφαλοι δουλεύουν... "Ἡ κάθε μάτια των καὶ ἀπὸ ἔνα διεργούνταν δικάσθηται στὸ νοῦ της...—"Ω! τί χαρά, ἔταν τὴν ἔξητη τώρα ἔκει...—Εἶσαι δική μου... Μὲ θέλεις!; —ἔταν τῆς ἔλεγε.

Καὶ αὐτὴ νὰ χαμήλωνε τὰ μάτια, ὡς νὰ μὴν ἔμελε. Μίαν σιωπὴν νὰ σιωπάτα ἀγνήν... Καὶ μέσα της: Παναγία μου βόηθει με! νὰ ἔλεγε. Καὶ νὰ ἔφοισσεν ὅλη... Καὶ νὰ ἔμεθνεν ὅλη...

Νά! ἀπὸ τὰ παράδυτα τὴν βλέπουν νὰ κυττάζεται... "Ω! βέβαια τὴν ζηλεύονν. Ποιά ὡς αὐτὴ φορεῖ μὲ τόσην ἔκει χάριν, τὸν πέπλον; Ποία ἔχει μεγαλήτερα μάτια ἀπ' αὐτήν; Διέρχεσαι, καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερά ἔπειροβάλλον μοσφαὶ ποῦ σὲ κυττόνε σᾶ μοσχίδες, μὲ τόσα νὰ ἔκει βλέμματα, ή μία σεμινότερα τῆς ἄλλης, ή μία γαληνότερα τῆς ἄλλης.

*

Φεύγονταν κ' ἔρχονται πάλιν καὶ πάλιν φεύγονταν καὶ τὰ παράδυτα ὑπὸ τὸ βάρος τόσων ἐλπίδων καὶ τόσων ἡρεούστων πόθων τρίζουν. Ταῦς βλέπεις καὶ σὲ βλέπουν, ὅταν σὲ βλέπουν, τόσῳ φυσικά, ἀγάραχα, ὡστε, χωρὶς νὰ θέλῃς ντρέπεσαι! Σὲ παρθένοιονθόλην κάποτε μένονταις ὅτι μαζῇ μὲ τὸ βλέμμα τοῦ σὲ παραπλανθόδυον καὶ τὰ δνειρά των.

"Ολαι αἱ θύραι τῶν οἰκιῶν δρθάνοικτοι. Καὶ δίπλα των, παρθενόστρατα, ὁδομαντικά σᾶν νύμφαι... Καὶ δίπλα των, κρῆναι ποῦ ἀργοσταλάζουν σᾶν δάκρυ τὸ νερό.

Κάθε σταυροδρόμι, καὶ μία πλατεῖα των. Τόσῳ μικρῷ, διποῦ δὲν ἔχειρεις ἀν εἰν πλατεῖα η ἀνδλή σπηλιοῦ ποῦ παρεστράτισε... Καὶ βλέπεις κορίτσια, ποῦ πήγαν γιὰ νερὸ στὴ βρύση, σιγὰ-σιγὰ νὰ φέρουνται καὶ ὡς ἔκει καὶ νὰ κυττοῦν μὲ μέθην βαρκάρηδες μὲ λεβέντερια σώματα καὶ νὰ ἀκούνουν μ' ἔκστασιν τραγούδια κρονοσταλλένηα...

"Ω! τὸ θέαμα τὸ ἀγνὸν ποῦ ἔκτυλίσσεται ημέρας καὶ νυκτὸς ἔκει! Μὲ στάμνους μεγάλας η μικράς, λιγνάς η ὡς προγάστρος η ὡς βατράχους φυσιγνάθους η ὡς πίθους διογενικούς, ἔρχεται μὲ τὴν ἀράδα της η κάθε μιά, ησυχα-ησυχα σᾶν δνειρό, οἱ νέαι μὲ τὰς γούνας, μὲ τὰς παιδίσκας αἱ τραναί, ωσάν φύλαι ἀρχαῖαι η ἀδελφαί, κάπτον-κάπτον μὲ κάνα θύμωμα ποῦ στύνει εἰς γέλοια τρίνι ἀνάρη, χωρὶς τὸ γῆρας νὰ τὰς φοβίζῃ διόλου καὶ χωρὶς η εὑμορφὰ νὰ προκαλῇ ποτὲ τὸ φθόνο η τὴ ζύλεια. Καὶ παρατάσσονται αἱ ὑδρίαι κοντά-κοντά, διεάν νὰ πλάνωνται ἀπ' τὰ χέρια, στῆς νεροσυρμαῖς, στὸν τοίχους, στὰ σκαλιά, στὴ γῆ, πέραν ἔως τὸ ἔχον κάποτε τοῦ δρόμου, —μιὰ χαρά!

*

"Οχι Μωραΐτικα, οὔτε Ρομελιώτικα, μόνο Νησιώτικα, μὲ τὸ δικό τους χρῶμα, μὲ τὴ δικὴ τους τρυφερότητα σιγολέγονται τὰ μυστικά ἔκει ἀπ' τὰ κορίτσια.

Αὐτὴ ἐδῶ, δρῆη, σᾶν ἀγαλμα, ἀκουμβῆ λευκῶν ἀγκῶνα ἐπάνω στὰ μάρμαρα τῆς βρύσης καὶ σκέπτεται-σκέπτεται δλα τῆς ημέρας καὶ

ἀναμηρικάζεται ἀρχαίας μὲ νέας ἀναμνήσεις καὶ μεγαλοφθαλμοῖ πρὸς τὸ ἄνω, ὡσὰν θεόληπτος.... "Αλλη ἐκεῖ, μὲ τὰς παλάμας ἔντατάς ὑπέρ τοὺς κρουνούς, ἐναρμονίζει πρὸς τὸ ἔσμα τῶν τὰ αἰσθήματά της καὶ ἀφυπνίζεται, μόνον δταν ἔσχελίσῃ ἡ στάμνος ἀπὸ γέλοια... Κάτω ἐκεῖ, μιὰ ἄλλη λέει, λέει, βομβοῦσα ὡσὰν μέλισσα, δσα ἔγειναν, δσα γίνονται καὶ δσα θὰ γείνονται στὴ μιὰ καὶ στὴν ἄλλη γειτονᾶ... Καὶ δίπλα, χοροὶ καὶ ἄσματα στὰ σπήται, ποῦ 'μοιάζουν σᾶ σφρικοφωληαῖς 'Ηχολογοῦν τὰ τοντάπαια, ἔγχωρια, παφεμφερῆ πρὸς τοὺς ἀρχαίους ἀσκαύλους, δργανα, καὶ ἀνάβει ὁ μπάλλος καὶ ψιλοτραγούδοιν ἡ γλυκοβλέποντον ἡ γλυκογελοῦν γύρῳ τὰ κορίτσια, καὶ, χωρὶς νὰ διστάσης κάν, στέκεσαι, βλέπεις, σὲ βλέπονν ἀιδῶα, βλέπεις ἀιδῶα, καμμὶδα φορὰ καὶ μπαίνεις στὸ χορὸ μὲ τὸ συγγενολόγιον μαζῇ, ἀν ὑδῆς, ἡ παῖζεις μαζῇ των ἡ πίνεις μαζῇ των κάνα ποτῆρι παραγανό, καὶ φεύγεις, ἀπὸ γλυκοματαιᾶς προπεμπόμενος καὶ εὐχάς, σᾶν ἀρχοντας!

Η ΕΚΤΟΝΤΑΠΥΛΙΑΝΗ

"Ω! δπως δλα των καὶ ἡ πανήγυρίς των, λευκή, ὠνειρευμένη.

Πρὸς πυροτέχνημα δμοιάζει ὁ Ναός. Λύγαζει δλος. "Η πρὸ αὐτοῦ πλατεῖα γέμει ἀπὸ θήλεα. Καὶ αἱ ἀντανακλάσεις του φιλάνοντεν εὐλογηταὶ ἔως τὰ ἀβφά των σώματα καὶ τὸ μεγαλεῖον του μεγαλύνει τὰς ψυχάς των ἔως τὸ Κύριον...

'Απὸ τὸν ἔνδος ἔως τοῦ ἄλλου ἄκρου, εἰς τετράγωνον εὑρύτατον δριστοῦνται κελλία πυργωτὰ καὶ πρὸ τῆς Μεγάλης θύρας, δτὴ ἀρχαία, φορητὰς καλόνμενη ἀπ' τὸν λαόν, μαρτυρεῖ παλαίφατον κατὰ τῶν πειρατῶν, τῶν καλογήρων ἀμυναν. Ζέον ἔλαιον καταιωνεῖτο κατὰ παντὸς ἀπολαγος ἐκεῖθεν καὶ βρόμος ἔντὸς τῆς Μονῆς πολιορκητικὸς μὲ Δόξαν σιγοαραιίσεν πρὸς τὸ στερεόμα...

Ως μὲ πυργόλευκον τεῖχος τὸν Ναὸν στεφανώνει ἡ Μονὴ καὶ τὰ παφάλιμρά της, ὡς εἶναι σφηνωμένα, φαίνονται τόπον διὰ τοὺς ζεφύρους εὐάρμοστα δσον καὶ διὰ τὰς σφαίρας... Πανηγυρίζει, καὶ δμως σᾶν κάτι θροῦν ὑφασμάτων μεταξούφαντων φαίνεται μόνον νὰ θροῇ γύρῳ του. Δὲν ἀκούεις τὴν εὐστροφίαν, δσεὶ φαλίδος κάθε γλώσσης ποῦ πάλλεται, καὶ κάτι πρὸς ἀνέμισμα στηθῶν καὶ ἀνάπαυλαν καρδιῶν πνιγμένων, κάτι σᾶν ἀγεμούμιλων γύρισμα, σᾶν σημαιῶν πλατάγισμα, σᾶν ψόφος.

κοῦφος νωθρῶν ποδῶν καὶ σιγοπερπάτημα, νομίζεις δτι ἀποτελεῖ δλα τὰ πτερὰ τῆς πανηγύρεως...

*

Εἰσέρχεσαι καὶ εὑρύτατον προαύλιον, ἔνθεν καὶ ἔνθεν μετὰ κάτιον, καὶ εἰς τὸ βάθος, δ Ναὸς ἀρρενωπός, πανοραματικῶτα προβάλλονται. Καὶ πάλιν ἄλλα θήλεα πυκνότερα ἔδω. Καὶ πάλιν ἄλλα μυστικά καὶ ἄλλα χαμόγελα...

Κύκλῳ καμάραι ἀφιδωταὶ χάσκουν κενά, μ' ἔρημα ἄνω, μ' ἔρημα κάτω τὰ κελλία, ἔρημα ὥσταν παρδίαι ποῦ ἔμειναν ἔρημοι ἀπὸ ἔωστα...

Κολοβωμένος φαίνεται ὁ Ναός. Τόσοι τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς 'Ασίας πειραταί, τῆς κεφαλῆς του δὲν ἔφεισθησαν καὶ μένει μόνον τεταμένος δ λαιμὸς εἰς σχῆμα κεφωνοστασίου...

Τὴν ἀποφιν, ὡς εἰσέλθης, ἔχει χρυσῆν, ἀλλ' ἀμαυρῶν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸν χρόνον. Σταυρὸν ἔχει τὸ σχῆμα καὶ τὸν δυθμὸν Βασιλικῆς. Κίονες δωρικοὶ τὸν περιέλευν καὶ ἀντερείσματα τὸν ἀσχημίζονται καὶ δόξαι ιστορικαὶ τὸν ἀγλαῖζον καὶ μύθοι μοναχικοὶ καὶ ποιητικαὶ φαντασιώσεις τὸν κοσμοῦν. Λιτός, λευκὸς ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. "Ανωθεν, καφασωτοὶ πάλαι, οἱ γυναικῶνται. Καὶ γύρῳ του πέντ - έξη παρεκκλήσια. Θράνσματα νῶν ἀρχαίων, παντοῦ ἐντειχισμένα. Διερρωγότα δὲ ἡ τελλασμένα ἡ αἰωρούμενά εἰς αἰχμὰς λιθίνας.

'Εντιδὸς τοῦ Ιεροῦ, ἀρχαίον Δωδεκάθρονον καὶ ὑπὲρ τὴν Τράπεζαν, ἐπὶ στηλῶν, κιβώτιον μονόλιθον δι σκέπτος τῆς Δίτλα, τὰ Κατηχούμενα. Καὶ δίπλα, ἔρημον κ' ἔγκαταλελειμμένον, Βαπτιστήριον σταυροειδές, μὲ σκότη ἀνωθεν καὶ γύρῳ, χωρὶς κόσμον, ἄγριον, καὶ κάπου εἰς τὸ βάθος, ἄγριον, — ἀκτίνα σποτεινὴ ποῦ διωλίσθησε — κανένα δῆγος σαμόρας...

Λευκός, λευκότατος δις κρηνῶν, δλος. Λευκός τὴν δροφήγη, τοὺς τόχους, τὰ ἐδάφη. Παρὰ τὴν θάλασσαν δέ. Οἱ φλοῖσθοι τῆς ἀντηχοῦν εἰς τὰ κενά του καὶ τῶν κυμάτων τῆς ἡ δρόσος, δταν τὴν παραφέρη ἡ θύελλα, περιφράνει πολλάκις δις μὲ ἀντίη κνανᾶ τὰ τείχη του.

*

'Αλλ' εἰς τὴν πειρατίαν αὐτὴν καὶ τὴν παρακμὴν αὐτήν, τί μεγαλεῖον! Θαυμασμόν, δις τὸν ίδης, ποῦ ἐπιβάλλει ἡ δψις του. Θαυμασμὸν ἐκ τῆς Ιστορίας του καὶ ἐκ τοῦ κλέους του... Τὰ δεδοξασμένα ἔχνη του φαίνονται καντοῦ. Καὶ ἐὰν δὲν ἔχῃ μωσαϊκά, δις δ τοῦ Δαφνίου, δις δ τοῦ Μιστρᾶ, ἔχει τὴν δόξαν δέκα ἐννέα διφτυλαφῶν αἰώνων ἐπάνω του.

"Υπὲρ τῆς Έκαπονταπυλιανῆς Παναγίας διατί, ἀρά γε, δλα τῆς Δυτικῆς Μεσογείου τὰ πελάγη, τὸ Αἴγατον, τὸ Κρητικόν, τὸ Μυστρῶν, διατί καν δλαι αἱ Κυκλαδες ἔως τῶν περάτων των, δις ὑπὲρ τοῦ Δηλίου 'Απόλλωνος καὶ τῆς 'Αρτέμιδος αἱ Κυκλαδες πάλαι, τὸ 'Ελληνικὸν δλόκληρον, ἀνεβός υμνονται ἔκαιε δλοκάντωματα, — διατί νὰ μὴν ἀνοβοήσουν καὶ ὑπὲρ Αὐτῆς μίαν κατανυκτικὴν προσευχὴν ἔως Οὐρανῶν καὶ νὰ μὴν θύσουν πρὸ τῶν ἀχράντων ποδῶν τῆς Ιστορίας της τόσα ἐρέβη δεισιδαιμονίων καὶ προλήψεων;

'Υπὸ ἔποψιν δρχαϊκοῦ χριστιανοελληνικοῦ ὑψους, κρούνει δλα τὰ πλάτη τὰ οὐράνια καὶ εἶναι δημιουργὸς ψυχῶν καὶ ωραιοτήτων καὶ εἶναι δύναμις ἥμοιοιδὲς ἐλλινοχριστιανικὴ ἀνέφικτος... "Ανδρες ἔθνικοι, γυναικες ἔθνικαι μόνον, ἔπρεπε νὰ λούωνται ἐκεῖ μέσα, πρὸν ἡ δ Κωνσταντίνος κηρύξῃ θρησκείαν τοῦ Κράτους τὸν Χριστιανισμόν. Καὶ ἔπρεπε, διὰ νὰ λούωνται εἰς τὰ νάματά της, τὰ νεκρὰ σήμερον καὶ στεῖρα, ἔπρεπε τὸ κήρυγμα τὸ ἀποστολικὸν νὰ μὴν ἔχῃ ἀκόμη κατασιγάση ἐπὶ τῆς Γῆς τὸν βρόντον του...

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Ο ΑΘΗΝΑΙΟΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ

ΚΛΕΟΝΙΚΗ

ΑΣΠΡΙΩΤΟΥ

ΔΕΝ έχω τὴν ἀφέλειαν νὰ πιστεύω μετὰ τῶν πολλῶν διὰ ή τέχνη διὰ νὰ είνε καλή πρέπει νὰ ἀρέσκῃ καὶ εἰς τοὺς πολλούς. Ἡ τέχνη ἐλευθέρα οὐσα ἤτει νὰ συγκλονίσῃ τὰς ψυχάς μας καὶ νὰ μᾶς καταστήσῃ βελτίονας, ἤτει τὸ καλὸν παντοῦ καὶ πέραν τῆς πραγματικότητος μέχρι τοῦ μυστηρίου διὰ νὰ μᾶς ἀποπλανήσῃ ἀπὸ τὸν γῆνον κόσμον καὶ νὰ μᾶς μεταφέρῃ εἰς τὴν αἰώνιαν ζωήν.

Ότε κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος ἥνοιξεν ἡ "Ἐκδεσίς τοῦ Πάργασοῦ", ιδιαίτεροι διῶροι ἐντύπωσιν μοῦ ἐπροξένησαν τὰ ἔργα τῆς ἀγνώστου ἔως τότε διὰ τὴν Ἐλλάδα καλλιέρχιδος Κλεονίκης Ἀσπριώτου. Πρὸ τῶν ἔργων τῆς ἐπάρθητην διὰ νὰ συνειθίσω τὸν διφθαλμόν μου εἰς τὴν καινότεροπον ἔργασίαν τῆς. Ήδον μία ἀτομικότης ἐσκέψθην, καὶ ἔκτοτε ἤρχισα νὰ μελετῶ τὸ ἔργον τὸ διποίον ἔγειμισε τὴν ψυχήν μου ἀπὸ μίαν ἄγνωστον ἀρμονίαν, η διοία ἐβασίλευε μέσα εἰς τὰ ἔργα τῆς, τὸν «Καλλιέρχην» καὶ τὴν Σπουδὴν τῆς «Κεφαλῆς Ἰταλόπαιδος».

Τὰ ἔργα τῆς Ἐλληνίδος καλλιτέχνιδος συνεκίνησαν ὅλγους ἀλλ' ἐκλεκτοὺς θαυμαστὰς τῆς τέχνης.

Ἡ Κλεονίκη Ἀσπριώτου ὡς Ἐλληνίς ζωγράφος ἔχει τὸ ἐξαιρετικὸν τὸ διποίον τὴν διακρίνει ἀπὸ τὰς ἄλλας συναδέλφους τῆς. Χαρακτήριο θελήσεως ἰσχυρᾶς ἐνισχύει τὸν χρωστήρα τῆς, τὸ διποίον θαρραλέα θραύσει ἐπὶ

τῆς ὁδόνης μὴ ὑποχωροῦσα ἀπέναντι καὶ τῶν μεγίστων δυσκολιῶν τῆς τέχνης. Ἡ Ἀσπριώτου εἰνε, ἡ πρώτη Ἐλληνίς ζωγράφος ήτις ἐπέμεινε εἰς τὴν αὐστηρὰν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων τῆς καὶ ἡ ἐμμονή τῆς τὴν καθωδήγησεν εἰς ἔνα δρόμον ἀπὸ τὸν διποίον οὐδὲν ἔχει νὰ φρηθῇ.

Ἡ Ἀσπριώτου ζωγραφίζει κατὰ τρόπον διῶρος ὑποκειμενικόν, ἀφομοιεῖ τὰ χρώματα, τὰς ἀρμονίας, τοὺς τόνους καὶ αὐτὰ τὰ σχήματα μὲ τὴν ἀρμονίαν τῆς ψυχῆς τῆς, μιᾶς ὀραίας ψυχῆς βαθέως αἰσθανομένης τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως· δὲν ζωγραφίζει μὲ παραδεδεγμένον σύστημα ζωγραφικῆς ἀπεσκιάσησεν ἀπὸ τὰς γνωστὰς ἀκαδημαϊκὰς μεθόδους διὰ νὰ μαθητεύσῃ εἰς τῆς φύσεως τὸ σχολεῖον τοῦ διποίου τὰ βάθρα εἰνε ἀδιάσειστα. Ἐνδυμοῦμαι ἀκόμη, καὶ μοῦ προξενεῖ ἐντύπωσιν, τὸ βαθὺ παρατηρητικὸν βλέμμα μὲ τὸ διποίον ἔξηταξε τὸ δύσκολον ἔργον τοῦ Γύνη. Ἡθελε νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ συγκρατήσῃ τὰς ἀτελευτήτους ἔκεινας ἀρμονίας τοῦ μεγάλου Ἐλληνος καὶ νὰ ποθήσῃ μετ' αὐτοῦ τὸ ἱερὸν τέμενος τῆς ὑπερόχου τέχνης τῶν προγόνων μας.

Ο ὑπερβολικὸς ζῆλος τῆς Κλεονίκης Ἀσπριώτου εἰς τὸ νὰ δεῖξῃ μὲ πόσην δρμὴν ἤτει νὰ κατακτήσῃ τὰς σκολιὰς ἀτραποὺς τῆς τέχνης, ἀφῆκε καταφανῆ τὴν ἔχνη τῆς κοπώσεως ἐπὶ τῆς φωτεινῆς μορφῆς τῆς. Γεννηθεῖσα εἰς Βάρναν τῆς Βουλγαρίας, ἐστερήθη πολὺ ἐνωρὶς ἐκουσίως τῶν κοσμικῶν ἔκεινων ἀπολαύσεων διὰ τῶν διποίων

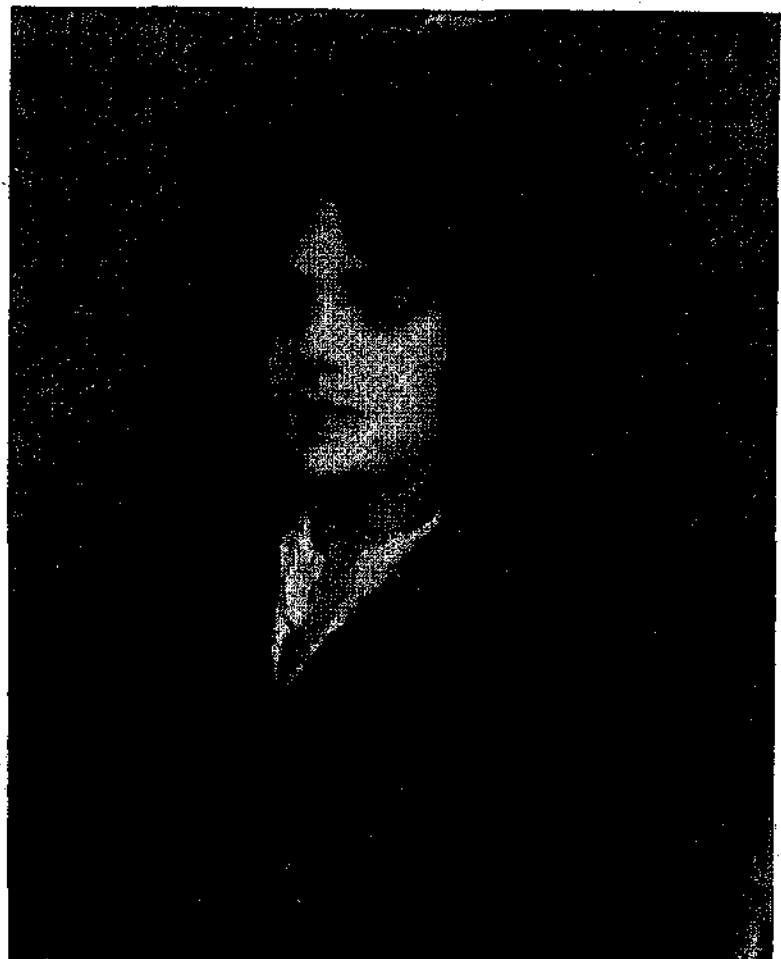
ἡ ζωὴ τῶν πολλῶν ἔχει πολλὰ θέλγητα, καὶ ἀφιερώθη ἔξι ὀλοκλήρους εἰς τὴν ἐσωτερικὴν φωνὴν τῆς ψυχῆς τῆς. Μεταβαίνει εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀσχολεῖται μὲ τὰ γράμματα, ἀλλ' ἀδύνατον· ἡ τέχνη τὴν προσελκύει, καὶ μὲ θάρρος, μὴ ἀπαντῷμενον συνήθως εἰς τὰς Ἐλληνίδας, ἀπόφασίζει τὴν μεγάλην πορείαν τῆς τέχνης, καὶ τὴν βλέπομεν στερούμενην τῶν τάντων, ταλαιπωρουμένην ἀπὸ πάλεως εἰς πόλιν, νὰ καταγίνεται μὲ ἀφοσίωσιν ἱερὰν εἰς τὸ νὰ συλλάβῃ τὸ ἀσύλητον καὶ νὰ δημιουργήσῃ τεχνοτροπίαν διῶρος ὑποκειμενικήν. Μεταβαίνει εἰς Πράγαν, ἀκολουθεῖ μαθήματα ἐν Μονάχῳ καὶ τέλος καταλήγει εἰς Παρισίους διποίου βλέπει τοὺς κόπους τῆς τοὺς ὑπέρανθρωπους στεφομένους ὑπὸ ἐπιτυχίας, καὶ τὰ ἔργα τῆς γινόμενα δεκτὰ εἰς τὰ Salon τῶν Παρισίων.

"Ἐν τῇ ἐκδέσει τῆς, τῶν «Παναθηναίων» ὑπάρχουν ἔργα ἄτινα τιμοῦν ἀλληδῶς τὸν χρωστῆρα τῆς, ἀλλ' ἡ ἀνάγκη ἡ ἀδυσώπητος τῆς ζωῆς τὴν ἀναγκάζει εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων ἀπὸ τὰ διοία μάρον ἡ κόπωσις ἀπέμεινε· δὲν τῇ πλέον ὁ τεχνίτης εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν ἐκείνην ἔργασίαν, ἀλλ' ἡ ἐμμαρμένη ἡ διοία δύναται νὰ κατασυντρίψῃ καὶ τὴν ἴσχυροτέραν διάνοιαν. Πόσις θέλετε ἡ τέχνη νὰ ζῆται καὶ νὰ καρποφορήσῃ εἰς ἔδαφος εὐδαιμονίες εἰς τὰς πρώτας βαθμίδας τῆς ἔξελιξεως; Ἡ ἐλευθερία τὸν τεχνίτον ὑποδούμονται εἰς τὰς ἀκαλαιασθήτους ἀπαιτήσεις ἡ δὲ παραγωγὴ εἰνε ἀνάλογος πρὸς τὸ περιβάλλον. Ἡ κόπωσις διὰ ἐκ τούτου εἶνε κατάδηλος, καὶ κουρασμένα χρώματα οὐδέποτε ἀποτελοῦν ἀρμονίαν.

Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ Κλεονίκη Ἀσπριώτου εἰς τὴν προσωπογραφίαν τοῦ κ. Δηλιγιάννην δεικνύει χρωστῆρα πλήρη δυνάμεως, χαρακτηριστικῶς εἰκονίζουσα τὴν ἐκφραστικῶτατην κεφαλὴν τοῦ γηραιοῦ πολιτευτοῦ.

Διὰ νὰ ἔξετάσῃ τις ἐπισταμένως τὸ ἔργον τῆς Ἐλληνίδος καλλιέρχηδος πρέπει νὰ ἀνατρέξῃ εἰς χώρας ξένας. Ο κοσμοπολιτισμὸς

ΘΩΜΑΣ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΤΑΛΟΠΑΙΣ — ΣΠΟΥΔΗ
ΚΛΕΟΝΙΚΗΣ ΑΣΠΡΙΩΤΟΥ

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ

NEA ΣΚΗΝΗ: „Φαία καὶ Νυμφαία“ δρᾶμα εἰς πράξεις τέσσαρας, ὑπὸ Χρ. Δαραλέξη. — Τὸ „Μπαλκόνη“ δρᾶμα εἰς πράξεις τρεῖς; ὑπὸ Κ. Ξεϊμπερογ.

Ο πρόγκιψ Μάλγης ἀγαποῦσε τὴν κόμησσαν Φαίαν, Κάποια ἀπιστία, ψυχική ἀπλῶς ἀπιστία, διαλύει τὸν σύνδεσμον τοῦτον, καὶ ὁ πρόγκιψ Μάλγης εὑρίσκεται πάλιν ἐλεύθερος νάγαπηση. Καὶ ἀγαπᾷ τὴν Ἑλδαν. Φάίνεται δῆμος, ὅτι τὸ παρελθόν εἰς τὸν ἔρωτα δὲν χάνει ποτὲ τὰ δικαιώματά του, ὅταν ὁ ἔρως αὐτὸς διακοπῇ ἀνικανοποίητος καὶ εἶναι πλήρης γοητεία. Ο Μάλγης, ἀγαπῶν ἥδη τὴν Ἑλδαν, ἐπαναβλέπει τὰ γαλανὰ μάτια τῆς Φαίας, καὶ δι παλαιὸς πόθος ἔχανάπτει, καὶ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς γοήτησης λησμονεῖ τὴν νέαν ἔφωμένην. Ἡ Ἑλδα μανθάνει τὰ πάντας ἄλλα καὶ ἀνευτούτους ἡ δῆξις θὰ ἐπήρχετο, διότι ἡ Φαία παρεδόθη εἰς τὸν Μάλγην, διότι δι Μάλγης ἀνήκει εἰς τὴν Φαίαν. Ἄλλ' εἶναι ἀρά γε εὐτυχίς; Ὁχ! ἡ ἀπόλαυσις ἐπέφερε τὸν κόρογ κ' ἔθανάτωσε τὸν ἔρωτα. Ο Μάλγης ἀγαπᾷ εἴπερ ποτε τόρα τὴν Ἑλδαν του. Ἄλλ' εἶναι πλέον ἀργά τί ἔηγγήσεις νά της δώσῃ; πῶς γά τον πιστεύοι; Φεύγει λοιπὸν μὲ τὴν Φαίαν, ἔχων ἀπόφασιν ναῦτοκτονήσῃ, ἀφ' οὗ τῇ δώσῃ τὸ ὄνομα τὸ δόπιον τῇ δφείλει, καὶ ἡ ἐγκαταλειμμένη Ἑλδα φίπτεται ἀπὸ τὴν ταράτσαν τοῦ πύργου τῆς εἰς τὴν θάλασσαν.

Τοιαύτη ἐν ὅλγοις ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος τοῦ κ. Δαραλέξη, ξηρά, γυμνή ὀλων ἐκείνων τῶν λεπτομερειῶν, αἱ δποῖαι δὲν προσθέτουν εἰς τὴν οὐσίαν, παρὰ μόνον εἰς τὴν μορφήν. Οσοι δὲν παρενέρθησαν εἰς τὰς δύο παραστάσεις τοῦ δράματος καὶ ἀναγινώσκουν τόρα τὴν ὑπόθεσιν, δπως τὴν διηγοῦμαι, είμαι βέβαιος δτι θάπορήσουν πολύ, πῶς ἡ «Φαία καὶ Νυμφαία» ἐσημείωσε μίαν ἀπὸ τὰς μεγαλητέρας ἀπότυχίας τοῦ ἐλληνικοῦ θεάτρου! Ο λόγος εἶναι ἀπλούστατος: Ἡ ὑπόθεσις καλή, ἀλλ' ἡ δραματοποίησις ἀτυχεστάτη. Σκηναὶ ἀσύνδετοι, διάλογοι ἀνούσιοι καὶ ἀσήμαντοι, ἐπαναλήψεις ἀφόρητοι, ἀσύμμετρος ἔξελιξις πότε μὲ ἄλματα καὶ πότε μὲ βῆμα σημειωτόν,

ἐν αἰώνιον λὰ μινόρει καὶ ἐν διαρκὲς ἀνιαρόν παραλήγημα. Ο κ. Δαραλέξης, ποὺν γράψῃ τὴν «Φαίαν καὶ Νυμφαίαν» ἀνέγνωσε τὴν «Πριγκήπισσαν Μαλέν» τοῦ Μαίτερλιγκ, καὶ κατώρθωσε νάπομιμηνή τὴν ἀσυνήμη της τεχνότροπίαν. Δυστυχῶς τὰ ἐσώτερα προτερήματα τὸν διέφυγον, καὶ εἰς αὐτὸ δὲν πταίει, διότι ἐπρεπε νά είναι Μαίτερλιγκ. Καὶ δὲν προσέδεσε μερικὰ ἔξι ίδιων του, — ἐκτὸς τῆς ὑποθέσεως, ἡ δποία εἶναι ἀρκετά ψυχολογημένη, τὴν ἀβρότητα τοῦ αἰσθήματος, τὴν λεπτότητα τῆς ὑφῆς, μερινιάς εἰκόνων ποιητικάς, μερινιάς εύτυχείς ἐκφράσεις εἰς τὸν διάλογον, — δλα αὐτὰ ἐπνίγησαν, κατεβαραθρώθησαν εἰς τὰ χάσματα, κ' ἐφάνησαν μάλιστα γελοία.

Τὸ βέβαιον είναι, δτι τὸ δρᾶμα τοῦ κ. Δαραλέξη ἀπέτυχε, διότι δὲν ἡτο πολὺ ἐπιτυχημένον, αὐτὸ καθ' ἐαυτό. Εἰς τὴν ἀποτύχιαν του δῆμος συνέτεινε κατὰ μέγα μέρος καὶ ἡ «Νέα Σιγηνή». Η πρώτη πρᾶξις καὶ ἡ τελευταία τῆς «Φαίας καὶ Νυμφαίας» διαδραματίζονται εἰς τὴν ταράτσαν ἐνδικά μεσαιωνικοῦ πύργου, αἱ δὲ δύο ἄλλαι εἰς μίαν τῶν αἰθουσῶν του. Αἱ μεταλλαγαὶ αὐται τῆς σκηνογραφίας ἐγίνοντο τόσον βραδέως μὲ τ' ἀτελῆ μέσα, τὰ δποία διαθέτει τὸ θέατρον τῆς ὘μονοίας, ώστε μόνον διὰ τὴν πρώτην ἐχρειάσθη διάλειμμα μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας! Φυσικά παρηγήθησαν τῆς δευτέρας, εἰς δὲ τὴν ἐπομένην παράστασιν παρηγήθησαν καὶ τῆς πρώτης. Ούτω τὸ δρᾶμα δλον ἐπαύχθη εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν αἰθουσαν. Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς στρεβλώσεως αὐτῆς, ὑπέστη καὶ μερικάς ἄλλας. Οἱ ἡθοποιοί ἐφορύσσουν βαρείας καὶ πολυτελεστάτας ἐνδυμασίας, διαφόρων ἐποχῶν, ἄλλα δὲν ἐγμνάσθησαν νά κινῶνται μὲ αὐτὰς ἐλευθέρως, καὶ ἵσαν ἀδέξιοι ἐπὶ τῆς σκηνῆς, καὶ ἐπρόσεχαν πάντοτε κωμικότατα νά μὴν πατήσουν τὰς οὐρὰς τῶν πριγκιπισσῶν. Καὶ είχαν μὲν ἀποστηθίση τὸ δρᾶμα, ἄλλα δὲν ἱσαν ἀκόμη εἰς θέσιν, — διὰ τὸ ἀσύνηθες τοῦ πράγ-

ματος, βέβαια, — νάπαγγέλλουν τὰς δινειρώδεις τού φράσεις μὲ ἄλλο ὄφος καὶ μὲ ἄλλην φωνὴν ἀπὸ τῆς κοινῆς ἀπαγγελίας. Καὶ ἡ ἐχθρική στάσις τοῦ ἀκροατηρίου, διαρκῶς εἰρωνευομένου καὶ καγχάζοντος, ἐπηρέασε τὴν ταραχὴν των. Δι' αὐτὰ ὅλα ἡμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν, διὰ τῆς κοινῆς Νυμφαίας. δὲν διερμηνεύθη ἀκριβῶς, καὶ εἰμεδα βέβαιοι, διὰ ἣν ἡτο δυνατὸν νὰ εὑνθεῇ ἄλλο θέατρον, καὶ ἄλλοι ἥθοποιοι, περισσότερον ἔξοικειωμένοι μὲ τὸ εἶδος, — δινειροῦντο ἀκόμη διὰ τὰς Ἀθῆνας! — ἡ ἐντύπωσις θὰ ἡτο ἀσυγκρίτως καλλιτέρα. Ή μεῖς τοῦλάχιστον, δταν ἀνεγγνώσαμεν. ἐν χειρογράφῳ τὸ ἔργον τοῦ κ. Δαραλέξη, εἶχαμεν πολὺ διαφορετικὴν ἐντύπωσιν, καὶ οὐδέποτε ἀφαντάζομενα διὰ τὸ ἐπερόμενε τοιαύτη ἀποτυγία. Καὶ ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποὺ συγκρίνομεν τὰς δύο ἐντυπώσεις, φοβούμενα μήπως τὸ ἔργον αὐτὸ ἔχει πολύ, μὰ πολὺ περισσότερον ἀξίαν ἀφ' ὅσον ἐφάνη ἐκ τῆς παραστάσεως, καὶ μήπως διαπράττομεν τὴν μεγαλητέραν ἀδικίαν τῆς ζωῆς μας, κρίνοντες αὐτὸ κατόπι τῆς ἐντυπώσεως, τὴν ὅποιαν μᾶς ἔκαμεν εἰς τὸ θέατρον...

Ο ἴδιος φόβος θά μας κατεῖχε, προκειμένου νὰ διμιλήσωμεν διὰ τὸ «Μπαλκόνι», ἢν καὶ τὸ ἔργον τοῦτο ἡτο πρωτότυπον. 'Αλλ' εὐτυχῶς, διὰ συγγραφεύς του δὲν ἔχει καμμίαν ἀνάγκην τῆς ἰδιαίτερης μάς ἐπιδοκιμασίας. Διὰ τὸ «Μπαλκόνι» του τὸν συνεχάρη δ. 'Ιψεν, καὶ διμιλήσεν ἐνθουσιωδῶς ὑπὲρ αὐτοῦ δ. Γεώργιος Μπράντες, καὶ ἄλλοι ἐπίσης γνωστοὶ κριτικοὶ τὸ ἀνέλλασαν, καὶ τὸ συνεχήτησαν, καὶ τὸ ἐθαύμασαν. Καὶ διμιλήσειν ἔκαμε τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὅποιαν ἐπεριμέναμεν ἀπὸ τὴν φήμην του, καὶ δὲν ἡσθάνθημεν οὔτε μίαν φοράν τὸ φίγος ἔκεινο τῆς αἰσθητικῆς συγκινήσεως, τὸ ὅποιον μᾶς ἔδωσαν πολὺ μετριώτερα ἔργα. Τὸ ἐθαύμασαμεν, καὶ τὸ ἐθαύμασαμεν πολύ, ἀλλ' ὅχι διὰ τῆς ἐνοράσεως, διὰ τὸ πρέπει νὰ θαυμάζεται κάθε καλλιτέχνημα, ἀλλὰ κατόπι, διὰ τοῦ νοῦ, διὰ τῆς ψυχρᾶς ἀναλύσεως, δταν συνεκεντρωθῆμεν καὶ ἡθελήσαμεν νὰ ἔξετάσωμεν τί εἴδαμεν καὶ τί ἀκούσαμεν... Καὶ εἰνε μὰ τὴν ἀλήθειαν πολὺ φυσικόν, ἥθοτοιοι νέοι καὶ ἀγνοούστοι, παῖδες τες ἔως χθὲς ἀκόμη τὴ «Νύφη μου», νὰ μὴ ἡμποροῦν σήμερον νὰ διερμηνεύσουν ἔνα τόσῳ βαθὺ, κενότροπον καὶ διαφορετικὸν ἔργον. Θὰ ἔχειαζετο μεγάλη κατήχησις καὶ μεγάλη προπόνησις. 'Αλλ' ἡ σπουδή, μὲ τὴν ὅποιαν ἔτοιμαζε τὰ ἔργα η «Νέα Σκηνή», ἀποκλείει τὴν ἐνσυνειδήτον μελέτην, καὶ ἡ σχολαστικὴ ἔκεινη

φροντὶς περὶ τῶν ἔλαχίστων ἀποκλείει τὴν φροντίδα περὶ τῶν οὖσαστικῶν. Καὶ ἵδιον πᾶς ἐσημειώθη ἀκόμη μία ἀποτυχία, δι' ἐνδος ἔργου πραγματικῶς ὑπερόχου καὶ μετὰ στοργῆς μεταφρασμένου.

Καὶ εἰνε τρόποι τὸν ἔργον τὸ «Μπαλκόνι». 'Ο χῶρος δὲν μου ἐπιτρέπει νὰ ἐπιχειρήσω λεπτομερῆ ἀνάλυσιν. 'Η Ιονία, τὸ αἰώνιον θῆλυ, ἡ ἀπίστος πρὸς τοὺς ἄνδρας ἀλλὰ πιστὴ πρὸς τὴν φύσιν, ἡ παραδιδομένη πάντοτε εἰς τὸν ἰσχυρότερον, — διὸ πρῶτός της σύνηγος, διὸ γέρων καὶ ἀσθενικός, διὸ ραγισμένος διὸ ποὺ μπαλκόνι τοῦ σπιτιοῦ του, διὸ ἀποκαλύπτων τὴν ἀπιστίαν τῆς συζύγου του, καὶ ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ του, σκώπτων καὶ σαρκάζων καὶ ἔπειτα πάπιτων μαζὶ μὲ τὸ ραγισμένο μπαλκόνι καὶ συντριβόμενος,— διὸ 'Αβελ, διὸ ἔραστής καὶ κατόπι δεύτερος σύνηγος, διὸ ποιητής, διὸ δινειρόπολος, διὸ φιλόσοφος, διὸ μαθητής του Νίτσε, διὸ οὐλαμβάνων τὴν γυναικά του μὲ ἄλλον ἐραστήν, ἀλλὰ μὴ ἀντόκοντων αὐτός, καὶ φεύγων ἀπλούστατα διὰ νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον του, — διὸ 'Αντώνιος, διὸ δημητικὸς κατακτητής, διὸ ἰσχυρότερος δλων, εἰς τὸν διόποιον ἐναπομένει τὸ θῆλυ, — ἵδιον τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος, ἀξιονέκαστον μακρᾶς καὶ ἰδιαίτερας μελέτης. 'Αλλὰ καὶ πόσον δυναταὶ αἱ σκηναὶ δλαι, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, καὶ πόσον κενότροπος ἡ κατασκευή, καὶ πόσον ὠραιος δι συμβολισμός, καὶ πόσον μεστὸς ἐννοιῶν διαλόγος! Καὶ νὰ συλλογίζωμαι, διὰ εἰς τὴν παράστασιν τοῦ ἔργου τούτου, τὸ διόποιον μοῦ ἀπεκαλύψθη ἔξοχον ἐνδῆς ὡς ἐπεχειρήσα να τὸ ἀναλύσω, ἐκύτταζα μὲ ἀπορίαν τοὺς παρακαλημένους μον!.. 'Αλλὰ καὶ αὐτοὶ μ' ἐκύτταζαν μὲ μεγαλειτέροιν ἀκόμη ἀπορίαν, κ' ἐσταυροκοποῦντο χωρὶς νὰ κινοῦν τὴν χεῖρα, καὶ ἡσαν ἔτοιμοι νὰ καγχάσουν, ἀν τὸ δράμα δὲν ἡτο ἐπιτέλους ἐνδος Χείμαρερ...

"Οχι, ὁρισμένως οὔτε οἱ ἥθοποιοί μας οὔτε τὸ κοινόν μας, οὔτε οἱ κριτικοί μας φεύ! δὲν εἰνε ἀκόμη δι' ἔργα ἔξερχόμενα τοῦ συνήθους, τοῦ παραδεδεγμένου, τοῦ τετριμένου. Αἱ δλίγαι ἀπόπειραι, αἱ δοποῖαι ἔχειναν ἔως τόρα, δὲν ἤρκεσαν διὰ νὰ προλειάσουν τὸν δρόμον, πρὸς τὴν ἀνειδιόησίαν τοῦλάχιστον, καὶ η «Νέα Σκηνή». Θὰ ὑποστῇ ἀκόμη τὴν πικρίαν καὶ τὴν ζημίαν ἀρκετῶν ἀποτυχιῶν, ἔως νὰ ἔλθῃ ἡ ἐπιτυχία ἔκεινη, τὴν διόποιαν, μ' δλα ταῦτα, δὲν ἐπαύσαμεν περιμένοντες ἀπὸ αὐτήν.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΕΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΚ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

LAURENT TAILHADE

ΠΡΟ ἐνδος ἔτοις μετὰ τὴν δημοσίευσιν σφρόδρου πολιτικοῦ ἀρμόδου, θέγοντος τὰς διεθνεῖς σχέσεις τῆς Γάλλιας, δ Laurent Tailhade πατεδικάσθη εἰς ἐνδος ἔτοις φυλάκισιν. Καὶ διῆλθε τὸν χρόνον τῆς ποινῆς του εἰς ἐν κυψῶν διαμέρισμα τοῦ τμήματος τῶν πολιτικῶν καταδίκων, λαμβάνων ἀρκετὰ καλὴν τροφήν, θέρμανσιν καὶ φωτισμόν. Καθ' ἐκάστην ἐδέχετο τοὺς πολυαρίθμους φίλους του, μεταξὺ τῶν διοικών ἐνίστε συγκατελεγόμην καὶ ἔγω εἰς τὸ φιλόξενον ἐπὶ τούτῳ δωμάτιον, δτον συνηθούσετο ἔξαιρετος φιλολογικὴ συντροφιά.

Διότι δ Laurent Tailhade, μὲ δλα τὸν τὰ ἀρρέφειο δχι ἀπὸ ἀργυρῶν ἀλλὰ βαθύχρωμον κόμην. 'Ητο τότε ἐν δλη τῇ λάμψει ποιητοῦ μινιστικοῦ Παρνασσέως ἔχων ἀπλοῦν ἀλλ' ἐνδοξον ἐφόδιον τὰς δύο συλλογάς του: 'Ο Κηπος τῶν Όρείων καὶ Vitrax. 'Απίλανε τότε εἰς τὸν φιλολογικὸν κύκλον τοῦ τόμους ἐμφανισθέντας συγχρόνως, παρὰ τὸν τίτλον τοῦ ἐνδος καὶ τὸ αιματόχρυσον ἔξωφυλλον: Λόγοι πολιτικοί. 'Ο ἀλλος τόμος, μὲ δύο τόμους ἔξωφυλλον τοῦ ἔκδοτον Φασκέλ, είναι ἔργον φιλολογικὸν τὸ διόποιον δὲν φαίνεται κατὰ πρῶτον ἀξιονέκαστον τὸ γοήτεον ἐνδος φιλολόγου, διότι πρόκειται περὶ μεταφράσεως— τῶν Σατιρῶν τοῦ Πετρονίου— ἀλλὰ μετάφρασις τοιαύτη είναι ἔχεγγυν δόξης ὑπερέργας πολλῶν ἔργων πρωτοτύπων, τὰ διόποια παρουσιάζονται καθ' ἐκάστην. Δὲν θὰ διμιλήσω περὶ τῶν Λόγων Πολιτικῶν, τῶν διόποιων δφείλω νὰ ἔξαφω τὸ ἔξαίρετον καὶ διαγνές ψφος, δδννατῶ δμως νὰ ἐπανέσω τὴν σφρόδροτητα, ἀλλὰ θὰ ἐμμείνω ἐνταῦθα εἰς τὸ ἔργον του διόποιων τοὺς μεταφραστούς. Πρὶν μᾶς δώσῃ τὴν μετάφρασιν τοῦ Πετρονίου, δ L. Tailhade ὑπῆρξεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη δ Πετρονίδης μας. Οι καρποὶ τῆς σατυρικῆς τοῦ ἀπετέλεσαν δύο συλλογάς: Au pays du mufle καὶ A travers les groupes αἰδοποῖαι είναι ἀμίητα πρότυπα εἰς τὸ εἶδος των. Η μωρία τῶν ἀστῶν καὶ τὸ γελοϊον τῶν λογίων μας στηλιτεύονται περιφανῶς μὲ ἀπαράμιλλον δύναμιν.

Ο Laurent Tailhade δὲν μᾶς παρουσιάζει μὲ τὴν μετάφρασιν τῶν Σατιρῶν, δπως οι πλειστοι μεταφραστοὶ τῆς ἐλληνολατινικῆς ἀρχαιότητος, σχολαστικὴν ἔργασίαν. 'Εμεσε τὸ δνομά του ὑπὸ τὸ δνομα τοῦ Πετρονίου, διότι ενδρήκη ἐν ἐαυτῷ συγγένειαν πνευματικὴν πρὸς τὸν λατīνον συγγραφέα καὶ εἰδεν διὸ ἐνδε-

Μὲ τοιαῦτα ἔφοδια ἐννοεῖται πῶς, δὲ Laurent Tailhade ἡτο πρωθυσμένος νὰ ἐντρυφήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Πετρονίου καὶ νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ τὸ κάλλος του.

Παρὰ τοὺς χωρίζοντας αὐτὰ αἰῶνας, τὰ ἔθιμα καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Ρώμης καὶ τῶν Παροισίων δμοιάζοντας περισσότερον ἀφ' ὅτι νομίζει τις καὶ εἰς τὸν ὄρατον καὶ σοφὸν πρόλογον ὅστις προτάσσεται τῆς μεταφράσεως τοῦ Laurent Tailhade, δὲ μαρχήσιος Μπουαζολὲν εἶτε δικαίως: «Τότε μόνον θὰ ἐννοηθῇ ἡ λατινικὴ φιλολογία ὅταν φροντίσωμεν νὰ σχετίσωμεν αὐτὴν φράσιν πρὸς φράσιν ὡς καὶ τὰ πολιτικὰ γεγονότα ἐκείνης τῆς ἑποκῆς πρὸς τὴν ἀντίστοιχον ἀνέλιξιν τῆς Ιατορίας τῆς Γαλλίας, ἡτις εἶναι ὡς ἐπανάληψις εὐρυτέρᾳ καὶ μᾶλλον προστὴ διὰ τῆς καθαρότητός της τῆς ἐπιβοηθούσης τὰ ἔθνη ἐν τῇ πρὸς μάθησιν ὁρμῇ των». Τοιουτοῦτος εἰργάσθη δὲ Tailhade εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν Σατιρῶν, αἱ ὅποιαι ἀναγινωσκόμεναι δίδουν τὴν ἐντύπωσιν σημερινοῦ ἔργου.

Ολίγα γνωρίζομεν περὶ Πετρονίου δὲν ἔπανταν μέντα βεβαίως εἰς φαντασιώδεις ὑπόθεσεις τῶν λογίων, ἀκόμη διλιγότερον εἰς τὴν ἔλευθερίαν τοῦ συγγραφέως τοῦ *Quo vadis*. Ἀλλὰ τὸ ἔργον, αὐτὸν καὶ ἕαντο, φωτίζει ἀρκεῖτα τὸν χαρακτῆρα τοῦ συγγραφέως ὥστε ἐκλείτει πᾶσα ἀμφιβολία περὶ τῆς πνευματικῆς συγγένειας ἡτις ὑφίσταται μεταξὺ τοῦ λατίνου καὶ τοῦ μεταφραστοῦ του. Τὴν εὑρίσκων τόσον στενὴν ὥστε διὰ δὲ Tailhade, ἀντὶ νὰ ζῇ εἰς Παροισίους ὑπὸ τὴν τρίτην γαλλικὴν δημοκρατίαν, εἴχε ζήσει εἰς Ἰταλίαν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Καρακάλλα καὶ τοῦ Τριμαλκίωνος, θὰ ἔ-

γραφε τὰς Σατίρας ὅποιας τὰς ἔγραψεν ὁ Πετρόνιος ἢ περίτον καὶ ἐν δὲ Πετρόνιος ἔχη σήμερον εἰς Παροισίους, αὐτὸς ἀναμφιβόλως θὰ μετέφραξε τὰς Σατίρας τοῦ Tailhade ἀφ' οὐ εἶχεν ἡδη ἔξακοντίσει τινάς ἐκ τῶν ἀμειλίκτων θρύλων τοῦ Pays du Muffle.

Ἡ μετάφρασις τοῦ Tailhade εἶναι ἔργον ξωντανὸν καὶ συγχρόνως ἔργον καλλιτέχνου καὶ λογίου. Ἡκολούθησε τὴν κατὰ λέξιν μετάφρασιν συμφώνως μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ πρωτοτύπου τὸ δποῖον ἀναφαίνεται εἰς τὰς ἐλαχίστας φράσεις, τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας. «Οταν δὲ Πετρόνιος φέρει ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὰ πρόσωπα τῆς ὑποστάθμης τοῦ ὄχλου, δὲ μεταφραστὴς μεταβούλιοις ἐνέργεια περὶ τὴν συνεννόησιν τῶν ἐπαρχιακῶν πολιτικῶν παραγόντων καὶ κατάρτισιν τῶν συνδυασμῶν ἀποτελεῖ τὰ θεμέλια τῆς δργανώσεως, ἡς ἀπλοῦν ἀριθμητικὸν ἔχαγμενον. Εστι τὴν πρὸ τῆς κάλπης παρέλασις.

«Οντως ἐν τῷ παρόντι ἀγῶνι τῶν ἐπαρχιακῶν ἐπιρροῶν πρὸς ἀλλήλας, ἐλάχιστα παρεμπίπτει ὁ γενικὸς χρωματισμὸς τῶν κομμάτων. Καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταῦτην αἱ προσεχεῖς ἐκλογαὶ εἶναι ἐπάνοδος πρὸς τὰ παλαιὰ πολιτικὰ ἥθη τῆς χώρας. Εστίσθενσαν αἱ πηγαὶ τῶν μεγάλων λαϊκῶν ρευμάτων, ἀτινα κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν, φερόμενα πρὸς μίαν ἐκ τῶν δύο ἀγωνίζομένων μερίδων, συμπαρέσυρον τὰς τοικαὰς ἐπιρροάς, τὰς ἀπὸ μακροῦ κεκτημένας. Σήμερον ἡ πάλη γίνεται κυρίως δι᾽ ἐντέχνων ἀριθμητικῶν ὑπολογισμῶν ἐν τῇ καταστρόσει τῶν συμμαχῶν μειαζὸν τῶν τοπικῶν προσωπικῶν διαδῶν κατὰ τοὺς καλούμένους μικτούς, ἀλλὰ πράγματι ἀχροας συνδιασμούς.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι ἀξιον μεγίστης προσοχῆς. Ἡ εἰς κόμματα γενικῆς πολιτικῆς διαιρέσις τοῦ λαοῦ, ὑπερτέρα τῶν τοπικῶν διαιρέσεων, ἡτο σημεῖον πολιτικῆς προόδου. Αἱ διαφοραὶ τοῦ πολιτικοῦ προγράμματος μεταξὺ τῶν δύο μαζομένων κομμάτων ἀληθῶς δὲν ἡδύναντο νὰ δρισθῶσιν εἰς γραμμὰς σταθεράς, ἀλλ' ἐν τῷ συνόλῳ οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ ὅτι ὑπῆρχεν ἀδροστός τις μὲν ἀλλ' ἐμφανῆς ἀντίθεσις πολιτικῶν ἰδεῶν κατά τε τὸ διοικητικὸν καὶ τὸ κυβερνητικὸν ἐν γένει σύστημα. Ο δὲ τότε διχασμὸς τοῦ ἔθνους σύμπαντος παρίστα καταφανῶς τὴν ἀντίδρασιν ἑναντίον τοῦ στενοῦ ἐπαρχιακοῦ πνεύματος.

Ἡ σημερινὴ ὑποχρώσης πρὸς τὰς ἐπαρχιακὰς παραδόσεις, λεύψαντα τῶν παλαιῶν κοινωνιῶν θεσμῶν, βεβαίως δρεῖται εἰς μίαν αἰτίαν. Καὶ τὴν αἰτίαν ταύτην δὲν εἶναι δύσκολον ν' ἀνεύρῃ ὁ μελετῶν ἀπὸ γενικωτέρας ἀπό-

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕΛΙΣ

Αἱ μέχρι τῆς ἀνακηρύξεως τῶν ὑποψηφίων βαντελευτῶν δλλγαὶ ὑπολειπόμεναι ἡμέραι σημειοῦσι τὸ κατακόρυφον τῆς ἐκλογικῆς κινήσεως. Ἡ ἀδρόρυθμος καὶ ἐν μυστικοῖς διαβούλιοις ἐνέργεια περὶ τὴν συνεννόησιν τῶν ἐπαρχιακῶν πολιτικῶν παραγόντων καὶ κατάρτισιν τῶν συνδυασμῶν ἀποτελεῖ τὰ θεμέλια τῆς δργανώσεως, ἡς ἀπλοῦν ἀριθμητικὸν ἔχαγμενον. Εστι τὴν πρὸ τῆς κάλπης παρέλασις, ἀλλ' ἐκ τοῦ διαφόρου προγράμματος, καθ' ὁ ελλικρινῶς ἔκαστον αὐτῶν ἀξιον νὰ κυβερνήσῃ τὴν χώραν. Τὰ προσωπικὰ κόμματα ἥσαν τὸ πρῶτον τῆς ἔξελξεως στάδιον. Ἡ δρᾶσις αὐτῶν περιωρίζετο καὶ ἀνάγκην ἔντος αὐτῶν τῶν δρῶν, οἵτινες συντέλεσαν εἰς τὸν σχηματισμὸν των. Διὰ τοῦτο δὲν ἡδυνηθῆσαν ν' ἀνταποκριθῶσι πρὸς τὰς διαφορῶς προοδευούσας λαϊκὰς ἀξιώσεις καὶ ἡλθεν ἡ μοιραία στιγμή, καθ' ἧν ἀπώλεσαν τὸ κῆρος. Ἡ κατάτημησις είναι ἡ πρώτη ἀκδήλωσις τῆς ἀποσυνίθεσεως. Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν κομμάτων τούτων πέπονται ἡδη ν' ἀναστηλωθῶσιν αἱ ἀληθεῖς συνταγματικαὶ μερίδες τοῦ μέλλοντος.

Πολλάκις ἐλέχθη ὅτι ἐν Ἑλλάδι δὲν εἶναι δυνατή ἡ κατὰ προγράμματα διαιρέσις τῶν κομμάτων, διότι εἴμεθα πάντες σύμφωνοι περὶ τὰς βάσεις τῆς τε ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Τοῦτο εἶναι μεγάλη πλάνη, ἐκλαμβάνοντα τὸ ἀποτέλεσμα ὡς αἰτίαν. Εἴμεθα ὄντως σύμφωνοι, ἐφ' ὅσον δὲν προηλθον ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς, εὐρύτεραι διένοιαι, δυνάμεναι διὰ τῆς συνθέσεως ἐν ἐπιγνώσει τῶν πραγμάτων νὰ καταρτίσωσιν ὁρισμένον σύστημα οἰκονομικῆς, διουκητικῆς καὶ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, καθ' ὁ νὰ ἐπιζητηθῶσι τὰ ἔθνικὰ ἴδεώδη. Ἡ δηθεν ὁμοφωνία εἶναι ἀπλοῦς εὐφημισμὸς τῆς ἀγνοίας. Σύν τῇ ἐπιγνώσει τῶν ζητημάτων θὰ ἐπέλθῃ ἀναγκαῖως κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ἡ διάστασις τῶν ἰδεῶν κατὰ διαφόρους δρόμους, τείνοντας πάντας πρὸς τὸ αὐτὸν τέρμα, τὴν ἔθνικήν εὐημερίαν καὶ πρόσδον. Καὶ τότε ἔκαστος θὰ ταχθῇ κατὰ τὰς πεποιημένες τοὺς πρὸς μίαν τῶν ἰδεῶν, πρὸς τὸ ἐκπροσωποῦν ταύτην κόμμα.

Μία ἀκδήλωσις τῆς νέας ταύτης ἔξελξεως ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὰς παρελθούσας ἀκλογάς ἐμ-

E. SANSOT-ORLAND

φάνισις τῶν ἀνεξαρτήτων ὑποψηφίων. Οἱ ἀνεξάρτητοι εἶναι οἱ πρόδρομοι τῶν νέων κομμάτων. Ἀλλ' οἱ δροὶ τῆς τε ἐμφανίσεως καὶ τῆς δράσεως αὐτῶν ἡσαν τοιοῦτοι, ὅστε ἡ πραγματοποίησις τῆς Ἰδέας περιῳρίσθη ἀπλῶς εἰς μίαν ἐκλογικὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἔξηφανίσθη σχεδὸν ἐντελῶς διαρκούσης τῆς βουλευτικῆς τεριόδου. Νέα ἐντεῦθεν ἀποθάρρυνσις τοῦ λαοῦ διὰ ἀκούωνται ἀραιοί, οὐδέποτε δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἀμίνδυνοι.

Ως πᾶσα ἔξελιξις οὕτω καὶ ἡ τῶν Ἰδεῶν κατὰ τὰς λαϊκὰς ὅμαδας οὐδέποτε βαίνει κατ' εὐθεῖαν ὄδον. Δύο ἀντίθετοι δυνάμεις, ἡ πρόσδος ἀφ' ἐνός, ἐκδηλουμένη διὰ τῆς μεταβολῆς, ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀντίδρασις, παριστωμένη ὡς συντηρητικής, παλαιόνοι διαρκῶς πρὸς ἀλλήλας, καὶ, ἀποκιῶσαι ἐναλλάξ τὴν ὑπεροχήν, χαράττοντιν οἷονεὶ ἐλικοειδῆ τροχιάν, δι' ἣς βαίνει βραδέως καὶ ἐπιπόνως ἡ ἔξελιξις, ἀποκλίνουσα δριώς πάντοτε πρὸς τὴν πρόσοδον καὶ κερδαίνουσα ἔδαφος ἐν ἕκαστῃ στροφῇ. Η ἀπόκλισις αὗτη δύναται νὰ παραστῆῃ ὡς ἡ συνισταμένη τῶν δύο δυνάμεων, ἡς τὸ τελικὸν σημεῖον κεῖται πρὸς τὸ μέρος τῆς ἰσχυροτέρας.

Η προσεχῆς ἐκλογὴ παριστῆ ἔνα τῶν σταδιῶν τοῦ δρόμου. Διηγύθη τὸ τέχον τῆς πρώτης περιόδου καὶ ἡ ἀντίδρασις μὴ εὐδίσκουσα ἰσχυρὰν ἀντιμέτωπον δύναμιν σύρει τὰς Ἰδέας δριμητικῶς πρὸς τὰ δύτισα. Τὸ ἔθνος ἐπανέρχεται εἰς τὰ σημεῖα τῆς ἀφετηρίας περισυλλέγεται εἰς τὰς παλαιὰς ἀκροπόλεις. Εἶναι ἡ ἀρχὴ νέου κύκλου. Η ἐπανόριον τῆς ἐκλογῆς, ὁ φρίαμβος τῆς ἀντιδράσεως, ἔσται συγχρόνως ἡ γενέθλιος τῶν νέων Ἰδεῶν.

*

Ἐν τῷ μεταξὺ περὶ ἡμᾶς ὁ πολιτικὸς ὄριζων δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀνέφελος. Ἀληθῶς ἡ Ἐνδρῶπη σήμερον ἔχει ὑπέρ ποτε ἀλλοτε ἀνάγκην εἰρήνης πρὸς τελεσφόρον προστασίαν τῶν κοινῶν ἀποικιακῶν συμφερόντων, ἵδιᾳ ἐν τῇ ἀπωτάῃ Ἀνατολῇ. Αἱ πραγματικαὶ δυσχέρειαι ηρξαντο ἡδη κυρίως μετὰ τὴν λῆξιν τῆς Σινικῆς ἐκστρατείας. Η πραγματοποίησις τοῦ μεγάλου παγκοσμίου ἐμπορικοῦ προγράμματος ἀπαιτεῖ μακρὸν χρόνον καὶ σιδηρῶν ἐπιμονῆν. Ἀμφότερα δὲ ταῦτα εἶναι δυνατὰ μόνον ἐν κοινῇ συνεννοήσει. Καὶ δὲν εἶναι πλάνη τὸ λεγόμενον ὅτι κατὰ τὴν νέαν ταύτην διαμόρφωσιν τῶν ἐμπορικῶν καὶ πολιτικῶν συμφερόντων τὸ παλαιὸν Ἀνιτολικὸν ἡγεμονίαν κατέχει δευτερεύουσαν θέσιν. Τὰ ἐν τῇ Βορείῳ

Μακεδονίᾳ συμβάντα δὲν εἶχον βεβαίως τὴν σημασίαν, ἢν ἥθελησαν ν' ἀποδώσωσιν αὐτοῖς οἱ ἐν Σόφιᾳ, ἀλλὰ καὶ σοβαρώτερα ἀν ἡσαν, δὲν θὰ ἥδυναντο νὰ μεταβάλωσι τὴν εἰρηνόφυλον τῆς Εὐρώπης πολιτικήν. Ἐν τούτοις ἡ ἡμετέρα χερσόνησος εἶναι πάντοτε ἀποθήκη πυρίδιος· καὶ οἱ πυροβολισμοί, δοσον καὶ ἀν ἀκούωνται ἀραιοί, οὐδέποτε δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἀμίνδυνοι.

Δύο ἡσαν τὰ τελευταῖον ἀπασχολήσαντα τὸ παγκόσμιον κοινὸν ἡγεμονία : Αἱ ἀπεργίαι καὶ ἡ περιοδεία τῶν Τρανσβασιλινῶν στρατηγῶν. Αἱ μεταλλευτικαὶ ἀπεργίαι τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Γ' ἀλλίας προσήνησαν μεγάλας οἰκονομικὰς ἀνωμαλίας. Καὶ ἐν μὲν τῇ Ἀμερικῇ ἡ συνεννόησις φαίνεται ἐπελθοῦσα δριμικῶς τῇ παρεμβάσει τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἡμέρας, τοῦ πολυμεροῦς Πιέρποντ Μόργαν, δοσις εἶναι σήμερον δ ἀπαραίτητος ἀρχηγὸς τῶν μεγάλων οἰκονομικῶν κυρημάτων. Ἀλλὰ καὶ ἡ Γαλλικὴ ἀπεργία φαίνεται τείνουσα πρὸς τὴν λῆξιν τῆς, καίτοι δ Μόργαν τῆς Γαλλίας δὲν εὑρέθη ἀκόμη. Τὸ σπουδαιότερον πάντων εἶναι, διπάρα πάντας τοὺς φόβους τὸ μεταλλευτικὸν ἡγεμονίαν ἐνεποτίσθη καὶ ἡδη μικρὸν κατὰ μικρὸν οἱ δυσηρεστημένοι ἐπανέρχονται εἰς τὰς ἴσχυασίας των.

Η τριάς τῶν Τρανσβασιλινῶν στρατηγῶν περιέρχεται τὴν Εὐρώπην. Ἀπὸ Βρετανῶν εἰς Παρισίους καὶ ἐκεῖνην εἰς Βερολίνον ἡ περιοδεία αὐτῶν σημειοῦται διὰ γευμάτων καὶ ὑποδοχῶν, αἵτινες δὲν ἔχουσι μὲν κυρίως ἐπίσημον χαρακτῆρα, εἶναι δομως ἐκδηλώσεις συμπαθειῶν ἐκ μέρους τῆς κοινῆς γνώμης. Ἐν ταῖς ὑποδοχαῖς ταύταις δὲν ἐπικρατεῖ βεβαίως ἡ φειδὼ τῶν λόγων. Καὶ ἀκούομεν οὕτω τὸν Μπότιαν, τὸν Δέβετ καὶ τὸν Δελαρέν, διεκτραγῳδοῦντας ἐκ περιφροτῆς τὰ δεινὰ τοῦ μακροῦ ἀπέλπιδος ἀγῶνος, ἐνίστε δὲ καὶ ἀκούσινος ἵσως μεταβιλούμενος εἰς ὑινητὰς τῶν Ἰδίων κατορθωμάτων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο προσδίδει παραχρόδον τινα τόνον εἰς τὴν ὅλην ἐντύπωσιν. Καίτοι δ σκοπὸς τῶν στρατηγῶν εἶναι ἴερός, ἀφορῶν εἰς τὴν ἔξεγεσιν τῶν συμπαθειῶν τῆς Εὐρώπης ὑπὲτῶν παθόντων ἐκ τοῦ πολέμου καὶ οἰκονομικὴν ἀνακούφισιν τῶν θυμάτων, ἐν τούτοις δὲν δυναμέθη ν' ἀποκρύψωμεν δι τὰ ἐπροτιμῶμεν νὰ μὴ ἐπήρχετο ἡ ἔξελιξις αὗτη τῶν ἡλιοκαπῶν πολεμιστῶν εἰς ὅητόρας διαλέξεων.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΑΙΓΑΙΟΣ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

ΑΛΑΙΟΥΣΚΑ!

ΑΥΤΗ ἡ λέξις εἶναι θραῦσμα τραγουδιοῦ. Καὶ ποια ἐπωδὸς ντονέττον τῆς Ἀλάμπρας. Καὶ ἐνῷ τὸ οκάνδαλον ἔλειψε, τὸ τραγοῦδι ἔμεινε. Τὸ ἐμπασσούλιζαν προχθές τρεῖς ἔφηβοι τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ φεύγουν ἀπὸ τὰ μητρικὰ χέρια καὶ μπαίνουν ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ καφεσαντάν. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τοὺς περιγράψω, δι' ἐκείνους ποὺ ἔχουσιν τὴν Ἀθηναϊκὴν ζωὴν. Ἡσαν ροδοκόκκινοι — πρωσιγνῶς — πνιγμένοι εἰς τὰ ἀστραφτερά φωκόλ. Ἐπάνω των ἐδιαβάζετο ἡ τελευταία λέξις τῆς ποιμωτικῆς, τῆς φατικῆς, τῆς μυρεψικῆς, καὶ μία ἀπὸ τὰς τελευταίας, ἀν δχι ἡ τελευταία, τῆς ζωῆς. Ἐμπήκαν μέσα εἰς τὴν ἡσυχίαν μιᾶς λέσχης καὶ εἰς τὴν φαθυμίαν τῆς δευτέρας ὥρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ὡς νὰ τοὺς ἔρριξεν ἐκεῖ ἡ δριμὴ τοῦ ὀκτωβριανοῦ ἀνέμου, ὁ δοποῖς δὲν ἔχεντος ἀπὸ ποια λουτρὰ καὶ ἀπὸ ποιάν πανταίνου τοὺς ἔμαζεις. Καὶ μεταξὺ ἐνδογλυκίσματος καταβροχθιζούμενον καὶ ἐνδοφεντιοῦ καὶ ἐνὸς σεβασμίου Ρήγα — ἐπαίζετο πικέτο — οἱ ἔφηβοι ἐτραγουδοῦσαν τὸ

ἀλαϊονσκά!
ἀλαϊονσκά!

Δὲν χρειάζονται παραπάνω ἀπὸ τρεῖς διὰ νὰ δώσουν τὴν εἰκόνα μιᾶς γενεᾶς, δπως δὲν χρειάζεται παραπάνω ἀπὸ ἐνα μετρόσμα τραγουδιοῦ διὰ νὰ μᾶς δώσῃ τὰς σκέψεις καὶ τὴν ζωὴν τῆς. Η πεντήμησος γαλλικὴ ἐπαρχία, ἡ δοποῖα ὀνομάζεται καὶ Ἑλλάς, δὲν ἔχει γηραλέοντας πολίτας. Εἰνε ἐκεῖνοι ποὺ φροντίζουν πέριους ναυτικά, καὶ προπέρους ἐκνοῦσσαν στεφάνην εἰς τὸ Ζάπτειον. Δὲν ἔχεντο φήμη τὴν νύκτα ἐκείνην, ἀν τὸ πρωΐνδον φῶς χυνδμενον μετα τῆς γυναικείας καλωσόνης, ἡ δοποῖα εἰς τὸν πόλεμον ἔχει τὰ λάματα τοῦ γέλοιου τῆς, τῆς γυναικείας ψυχῆς τῆς, τῆς βελουδίνης ἀφῆς τῶν δακτύλων τῆς ἐπὶ τῶν πληγῶν. Δέσποιναι τῆς ἀριστοκρατίας τῶν Ἀθηνῶν ἀνεπλήρων τὴν μητέρα ἀγρότιδα τῆς Ἡπείρου ἡ τῆς Εὐρυτανίας, εἰς τὴν νοσηλείαν τοῦ πληγωμένου στρατιώτου. Καὶ αὐτὸ τὸ θαυμαστὸν φαινόμενον μοῦ ἐκάρφωσεν ἀκόμη περισσότερον τὴν Ἰδεαν, δι το αἴ Έλληνίδες εἶνε λαμπραὶ μητέρες... τῶν παιδιῶν τῶν ἄλλων.

ἀλαϊονσκά!

οαν ἵπποται. Συνώδενον κυρίας. Τὸ νυκτερινὸν κέντρον ἐγέμισεν ἀπὸ τὸ τραγοῦδι τῆς χορευτικῆς φύστας, ἀπὸ λάμψεις σαρκὸς ἀφέδον, παλαιούσης μὲ ἀλοιφὰς πρὸς τὸ φῶς. "Ολη ἡ ἀγνότης τοῦ καφεσαντάν. Ολαι αὶ πτωχαὶ Ἀδέλαι καὶ Φαιουσίναι, ποὺ τὰς ἐνθυμοῦνται καὶ οἱ γεροντότεροι ἀλλὰ ποιάνεις σφενδονιζούσας τὴν σαμπάνιαν κατάμουτρα τοῦ χρόνου, ὁ δοποῖος δὲν πρέπει νὰ ὀνομάζεται πανδαμάτωρ παντοῦ καὶ πάντοτε. Οἱ μικροὶ ἵπποται ησαν δίπλα των, καταπηταῖ. Αἱ γυναικεῖς ἔπιναν, ἐκεῖνοι ἐνύσταζαν. Καὶ διαν ἐκλειναν τὰ ρόδινά των βλέφαρα, διαν ἡ μικροῦλα κεφαλὴ ἐπεφτεν ἐπάνω εἰς τὰ ἀστραφτερά φωκόλ ζητοῦσα ὑπνον, ἀπεκαλύπτετο τὸ βρέφος τὸ ἔχον ἀκόμη ἀνάγκην μητρός, ὁ ἔφηβος ποὺ βιάζεται νὰ γείνη σουφρωμένον γεροντοπαλλήκαρον, ποὺ φιλοδοξεῖ νὰ καμῇ δύο βαθείας σκιάς κάτω ἀπὸ τὰ μάτια του. Μίαν στιγμὴν τὰ βρεφικά ἐκεῖνα κεφάλια ἀνετινάχθησαν τὸ ἔνα μετα τὸ ἄλλο ἀπὸ τὸν ὑπνον. "Ηκουσα πάλιν τὸ ἄλαϊονσκά! Εχύθη εἰς τὰ ποτήρια κάποιον ἀλκοόλ. Επειτα πάλιν ἐπεσεν δ ὑπνος μέσα εἰς τὴν βαρεῖαν καπνισμένην ἀτμόσφαιραν, καὶ μετὰ κάπιτοην ὥραν ἡκοντα κάποιαν Ἀδέλαν νὰ είδοποιη τὸν νυστάζοντα μικρὸν ἵπποτην, δι το είνε καιρὸς νὰ πληρώσῃ.

Δὲν ἔχεντο φῶς ἔτυχε νὰ ἀνοίξω τελευταῖος μίαν λογοδοσίαν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Ἐκεῖ είδα νὰ ἐκθειάζεται ὁ ἀληθινὰ πάμφωτος τύπος τῆς Ἐλληνίδος γυναικὸς ὡς νοσοκόμου, καὶ ἐσημειώνοντο δλα τὰ παραδεγματα τῆς γυναικείας καλωσόνης, ἡ δοποῖα εἰς τὸν πόλεμον ἔχει τὰ λάματα τοῦ γέλοιου τῆς, τῆς γυναικείας ψυχῆς τῆς, τῆς βελουδίνης ἀφῆς τῶν δακτύλων τῆς ἐπὶ τῶν πληγῶν. Δέσποιναι τῆς ἀριστοκρατίας τῶν Ἀθηνῶν ἀνεπλήρων τὴν μητέρα ἀγρότιδα τῆς Ἡπείρου ἡ τῆς Εὐρυτανίας, εἰς τὴν νοσηλείαν τοῦ πληγωμένου στρατιώτου. Καὶ αὐτὸ τὸ θαυμαστὸν φαινόμενον μοῦ ἐκάρφωσεν ἀκόμη περισσότερον τὴν Ἰδεαν, δι το αἴ Έλληνίδες εἶνε λαμπραὶ μητέρες... τῶν παιδιῶν τῶν ἄλλων.

ΧΑΡΗΣ ΗΜΕΡΙΝΟΣ

ГРАММАТА ТЕХНИ ЕΠΙΣΤΗΜΗ

ФІЛОЛОГІА

ΕΞΕΔΟΔΗ συλλογή ἀρμενικῶν ποιημάτων ἀφράτων καὶ νέων ὑπὸ τῶν κ. Τσομπανιάν καὶ Μουρέ. Ἡ ψυχὴ δλοκλήθρου φύλκης θρηνώδει μέσα εἰς τὰ ποιήματα ταῦτα, γράψει ἡ Plume, καὶ φθάνει μέχρις ἡμῶν διὰ μέσου χωρῶν καὶ θαλασσῶν. Ἡ φωνὴ τῆς εἰναι γλυκεῖα καὶ θλιβεσά. Φωνὴ λαοῦ ἀγνωνῶντος Κατά τὸν δέκατον αἰώνα, διὰ τοῦ Γρηγορίου Ναρέκ ψάλλει τοὺς πρῶτους θρήνους τῆς οἱ ὄποιοι ἔδωκαν εἰς τὴν ἀρμενικὴν ποίησιν τὸν τόνον τῆς μεγαλοπρεπεῖνς μελαγχολίας καὶ τῆς τρυγικανθήτης δυστύχουμένης φυλῆς. Ἀπὸ τοῦ «Βιζλίου τῶν θρήνων» τοῦ Γρηγορίου Ναρέκ μέχρι τῆς «Βερεսεս pour notre mère l'Arménie» τοῦ κ. Τσομπανιάν, ἡ ἀρμενικὴ ποίησις, ξυμωμένη μὲ τὰ δάκρυα δλοκλήθρου λαοῦ, κυλίεται διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ὡς κῦμα θρηνώδων ἀρμενίων. Τὸ δόμα τῆς ἀρμενικῆς Μούσης λαμβάνει ἐπικὸν χρονικής εἰς τὴν κατάραν ἢ εἰς τὸν πόλεμον. Ἐνίστε ἐν τούτοις γλυκεῖα δόδος ἔφωτος καὶ νεότητος ζωγονεῖ τοὺς μελαγχολικοὺς ὑμνοὺς τῆς. Τὸ «Βιζλίον τῶν θρήνων» μέσα εἰς τὰς θαυμασίας περιγραφικότητος καὶ βαθεος θρησκευτικοῦ κάλλους σελίδας τὸν περιέχει κατόπιν ὡς δράματα εἴντυχας καὶ καλλονῆς. Τὴν καλλονὴν αὐτὴν παραβάλλει ὁ κ. Μουρέ πρὸς τὴν «Ἀνοίξιν» τοῦ Μποτισέλλη, μὲ τὸ θέλγητρον τῶν ὀνθέων, τῶν ἀρωμάτων καὶ τῆς γοητείας.

Δια τῶν γεμάτων φωτὸς εἰκόνων, διὰ τῆς λαμπρότητος τῶν μεταφρόδων, τοῦ εὐρέος ρυθμοῦ τῆς φράσεως του, ὁ Γεργόδροις Ναρές συνδιάλει τὴν οὐληθῆδόνα καὶ τὸ παραδίδον τῶν ἀνατολικῶν φιλολγῶν μὲ τὴν ἔσωτερην καὶ λεπτὴν τέχνην τῆς Δυσεως· ὁ Ναχιμπέτ Κουτσάκης, «ὅστις θεωρεῖται ἄγιος, μολονότι ἐψύχε τὸν ἔρωτα μόνον» πέντε ἡ ἑξανταριά πέρι των Χάινε¹ λέγει ὁ καὶ Μουρέ, ψάλλει μέσα εἰς τὸ λυρικὸν δάσος τῶν μεγάλων ποιητῶν, τὸν ὕμνον ειδυλλίου τέττυγος.

*"Ηδελα νέμαι χειδονάμι γιὰ τὰ μπαίνω δλη τὴν ἡμέρα
στὸ αὔτη σου.
Θὰ ἔχηται τὴ φωλιά μον κάτω ἀπὸ τὸ πλατύ γεῖσον
τοῦ αὐτοῦ σου.
Αμα ἐρθόντας θὰ κατέβαινα στὸ κορεφάτι σου
Καὶ τὸ ποιοῦ θὰ γνώμαι πίσω στὴ φωλιά μον.*

“Αλλ’ ή ἡχώ αὐτῇ πνίγεται ἐνόσῳ καταθλίβει η διπτυχία την ἀμοιρούν Αρμενίαν.

συστημά την αποδόν Λαρισών.
Τά δηματικά τραγούδια, λαμβάνουν και αυτά τὸν τραγικὸν τόνον, διότι εἰς τὴν τραγούδι τοῦ νέον ἐραστοῦ ποῦ θήγοκει μακρὰν τῆς πατρόδος του:

Φέρετε με μπρός στήν πόρτα της ἀγάπης μου.
Ἄροιξτε τὴς πληγές μου, δείξτε τες στὴ οκληρόκαρδη.
Τα δάχνυλα μου κάρυεται, κι' ἀνάφτε σὰν λαμπάδες,
Πλέξετε ἄμμο ἐπάνω μου καὶ κάψτε την σὰν θυμιατό.
Θάνυτε με μπρός στήν πόρτα της ἀγάπης μου.

Ἐκ τοῦ λαζαρί αἰτεῖσθαι. ὅτι εἰς ὑπὲρβολὴν μέγαρον, ἀποτελέντες
ἡ ἀνάμνησις τῶν πουλημάτων του. Καὶ σήμερον οἱ σο-
φοὶ ἔχουσιν ὅτι Βενετίᾳ γὰρ ἀνεγείρουν, ἐν δλῳ

παρασιωπήσω τὰ ἐγκλήματά των; Θά παρεσιώπων οὗτο τὴν ἀρετὴν του. Δύναμαι νὰ παρασιωπήσω τὰς προσβολὰς καὶ τὰς αυτοφαντίας μὲ τὰς ὅποιας τὸν κατεδίωξαν; Θά παρεσιώπων οὗτο τὴν ἀνταμοιβὴν του καὶ τὰς τιμάς του. Δύναμαι νὰ παρασιωπήσω τὴν αἰσχύνην των¹ Θά παρεσιώπων οὗτο τὴν δόξαν του.
"Οχι! θὰ διμιλήσω

Δικαιοσύνη, τιμή, σκέψις. ὅλα ἐφαίνοντο χαμένα.
"Οὐα δέσθησαν. Ο Ζολᾶ δὲν ἀπεκάλυψε μόνον ἐν
δικαιοτικούν λάθος κατήγγειλε δῆλας τὰς δυνάμεις τῆς
βιαιότητος και καταδίκιωσε ἐνώνθεισας δπως ἐπιθυ-
λεινδαι τὴν κοινωνίαν δικαιοσύνητη ἐν Γαλλίᾳ, τὴν
δημοκρατικήν ίδεαν και τὴν ἐλεύθεριαν τῆς σκέψεως.
Ο θαρραλέος λόγος του ἀφύπνισε τὴν Γαλλίαν. Λί-
συνέπειαι τῆς πράξεως τον είναι ἀναρθριμητοι.

ΤΟ ΓΑΛΑΙΚΟΝ περιοδικὸν „la Plume“ ἐξήτησε
τὴν γνώμην διαφόρων ποιητῶν καὶ συγγραφέων
περὶ τοῦ Λίμνιου Ζολᾶ ὡς συγγραφέως καὶ ὡς ἀν-
θρώπου. Ἰδού μερικὰ ἀποστάσιμάτα τῶν δοθεισῶν ἀ-
ποντήσεων :

Αιμίλιος Βεργέρεν

"Ο Ζολά ἡτο ἄνθρωπος και συγγραφεὺς πεποιθήσεως και δυνάμεως βαθεῖας και πείσμονος. Ή ἐμμονὴ εἰς δι τι ἐνόμιζεν ἀλληθὲς τὸν ὑφέσει μεταξὺ τῶν μεγάλων. Υπῆρξε εἰς τὴν δοᾶσσιν ὅποιος ἦτο καὶ εἰς τὴν τέχνην: νομίζουν ἑαυτὸν ἀλάνθιστον και φέρων ἐπὶ τῶν ὕμινων τον τὸ βάρος δλόκηπρον τῆς τόλμης του. Και ἡ τόλμη του ἦτο σταθερὰ και ὁραια ὡς ὅγκος κρυπτάλλου.

Ἐν γένει, ὁ πειρωφανέστατος τῶν Γάλλων συγγραφέων, δηλαδὴ οὐδὲν ή φιλόκαιος η ταλαντοῦ. χος, ἀλλὰ μεγαλοφυῆς ὃπου πᾶσα κριτική καὶ ἀκριβῆς ἀκόμη, φαίνεται ματαίδ, ἀνωφελής, περιττή.

Παῦλος Φόρος

Δὲν ἡμπορῶ τὰ κρίνω τὴν μεγαλοφυῖαν καὶ τὸ Θάρ-
ος. — Θαυμάζω τὸν Ζολᾶ. Θαυμάζω τὸ πᾶν ἐν αὐτῷ

Laurent Tailhade

Οζ συγχραφεύς : Ό Ζολᾶ είναι ό μέγιστος ή διά νά είπω καλλίτερον, ό μόνος ἐπικός ποιητής της Γαλλίας.

Ως ἀνθρωπος: Ή μεγάλυμος διαγωγή τον κατά την ἵπτεσαι, ὁ ἀδάνατος λίβελλός του «Κατηγορῶ» τὸν ἀνέδειξαν πλέον ἡ μέγαν πολίτην, τὸν ἀνέδειξαν ὄντην λαοῦ, ἀπόστολον τοῦ Ὁρθοῦ Λόγου, ἥρωα τῆς Καλοσύνης.

Ιωάννης Ψυράσης

Δινοτὸν νὰ συζητοῦν καὶ θὰ συζητοῦν πάντοτε περὶ τοῦ Ζολᾶ ὡς συγγραφέα.

ΑΛΛ ο ΖΟΛΑ ώς πολίτης είναι τόσον υπέροχος ώστε πάσα συζήτησις καταπίνεται άμεσως.

АРХАЕОЛОГІЯ

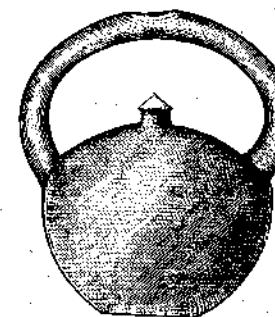
Η ΚΛΕΨΥΔΡΑ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ. Ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Εφημερίδι δημοσιεύεται μελέτη ἐπὶ τῆς κλεψυδρᾶς, ὥπο τοῦ κ. Κ. Μαλτέζου, καθηγητοῦ τῆς Φυσικῆς, ἡς ἀνάλυσιν παραβέτομεν ἔταισθα.

Ἡ κλεψύδρα ὡς ὁδοιλόγιον, δίδον τὰς καιρικὰς ὥρας, ἔχοτι συμποτῆθη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΙ αἰώνος π. Χ. ἀλλ' αἱ μοδφαι δι' ὃν διῆλθεν ὡς καὶ πλεῖσται χρήσεις αὐτῆς ἦσαν ἀγκυστοί μέχρι τοῦδε.

Ο χ. Μαλτέζος ἀποδεικνύει ὅτι η ἀρχαιοτέρα μορφὴ τῆς κλεψυδρᾶς ἦτο η ἀγγείων τινῶν ἀρχαιολογικῶν, ἀνευρεθέντων πρὸ τινῶν ἐπών. Ἐν τῷ Κεντρῳ Aréhologique (1899) ὁ Pottier ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτον

$$\Sigma_{Y_1} \dashv$$

$$\Sigma_{\gamma_1} \Sigma_2$$

Πάντα τὰ ἄγγεια ταῦτα στηρίζονται ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς, τῆς ἀρχῆς ἐφ' ἣς καὶ οἱ σημειωνὴ οἰνήσυντος (pipette), πάντα δὲ ἔχοντες τὸν ὅντα οἰνησόντες κατὰ τὸν Zahn (Zur Midas vase aus Eleusis — Mittheilungen des K. D. Arch. Instituts 1899). Ο. κ. Μαλτέζος δεχεται τὴν ἰδέαν ταῦτην τοῦ Zahn διὰ τὰ πλεῖστα πλήρη

χωρήσει του εἰς Ἀμερικὴν διὰ τῆς παραστάσεως τοῦ «Ἀρλεύ», τὸν δόπον τόσον καλῶς ὑποχρίνεται.

Ἄπο τοῦ προσέχοντος Σαββάτου 19 τρέχοντος, ὅρχεται ἐκδιδομένη ἔφημερις πρωΐνῃ καὶ εἰς μέγα σχῆμα, αἱ Ἀθήναις ὑπὸ τῆς διεύθυνσιν τοῦ ἴδιοκτήτου αὐτῶν καὶ Γεωργίου Κ. Πώπ.

Περὶ τὰ τέλη Ὁκτωβρίου ἔρχονται εἰς Ἀθήνας, προσκληθεῖσαι ὑπὸ τῆς Μουσικῆς Ἐταιρίας, αἱ Ἑλληνίδες ὑψίφωνοι ἀδελφαὶ Δορίνη.

Αἱ σινεδριάσεις τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ἐπαναλαμβάνονται τὸν Ἰανουάριον καὶ θά παραταθοῦν μέχρις Ἀπριλίου, δόπος θά τελεσθῶν ἐπιστήμως τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου τῶν Δελφῶν.

Προσεκλήθη ἡ Ἑλλάς εἰς τὸ διεθνὲς Συνέδριον τῆς φυματιώσεως, τὸ συγκροτούμενον κατὰ τὸ τέλος τρέχοντος μηνὸς ἐν Γερμανίᾳ.

Ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῆς Γλυπτοθήκης τοῦ Μενάχου κ. Φουντριάνγκλερ ὁρχονται προσεχῶς ἀνασκαφαὶ ἐν Αἰγίνῃ.

Τὰ αὐτοκίνητα, φαίνεται, δὲν είναι ἐφεύρεσις τοῦ αἰώνος μας. Βαναρδὸς ἀρχαιολόγος, καθηγητής ἐν Μονάχῳ, ἀνεκάλυψετε εἰς ἔναν Ρωμαϊκὸν χρονογράφον, τὸν Ἰουλίου Καπιτωλίνον, μιαν περιγραφὴν τῆς πολυτελείας τοῦ αὐτοκινάτοφος Κ. μισθόδον. δότον μεταξὺ ἀλλῶν ἀναφέρεται αὐτολεξεῖ δτὶ· εἰχεν ἀμάξας ἀνεν ὑππων ὄλως νέας κατασκευῆς, τῶν δόποιων οἱ τροχοὶ ἐκκινοῦντο μόνοι τον πέριξ τοῦ ἄσονος. χάρις εἰς εὐφρέστατον ἐστιερικὸν μηχανισμὸν·

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΩΛΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων».
— ἀδείᾳ τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν	Δρ.	599
Θεώνη Παππᾶ	»	5
Γ. Στρατηγῆς	»	5
Άλκ. Ζωϊόπουλος	»	5
Γ. Ρούλος	»	2
Κωνστῆς Πολλαμᾶς	»	10
Έμμ. Σ. Λυκούρδης	»	5
Ἐπαγγειώνδας Πολιτάκης	»	10
Σ. Ζωγραφίδης	»	2
Δ. Βικέλας	»	15
Ν. Χατζηπέτρος	»	5
Γ. Ν. Φιλάρετος	»	5
Γ. Σεβαστόπουλος	»	41

Δρ. 709

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

HUMANITÉ NOUVELLE

Sommaire du numéro d' Octobre:

Le Trust, par Thomas Elmer Will; les Sonnets de Victor Emile-Michelet; la Question militaire en Fin-

lande et la Russie, par Diplomaticus; le Gouffre nouvelle de Léonide Andreeff; de l' Idée de loi dans la psychologie, par le professeur Georges Dwelshauvers; la Situation politique en France, par Marcel Sembat; Exposition des Primitifs flamands à Bruges, essai de psychologie par Jules Coucke; Chroniques des lettres hispano-américaines par Manuel Ugarte; hollandaises, par Jeannette Nijhuis; occitanes, par de Beaurepaire-Froment Revue des livres de toutes langues par Elisée Reclus, Emile Vandervelde, A. Hamon, Elnora Folkmar H. Maffang, etc.

3, bis cour de Rohan, Paris, 6e.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΑΙΑ

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΗΡΥΤΑΝΕΙΑΝ Κ. Μητσόπολου πρωτανεύσαντος κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1900-1901. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1902.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΙΣΤΟΡΙΚΑΣ ΜΕΛΕΤΑΣ ὑπὸ Ch. V. Langlois καὶ Ch. Seignobos κατὰ μεταφρασιν Σπ. Λάμπρου, [Βιβλιοθήκη Μαρσαλῆ τευχ. 18^τ καὶ 18^η]. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1902.

ΧΗΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΙΣ τῆς ἵαματικῆς πηγῆς τοῦ παρὰ τὰς Κεγχρεάδας τῆς Κορένθου Λουτροῦ τῆς Ἐλένης ὑπὸ Ἀναστ. Κ. Χρηστομάνου καθηγητοῦ. Ἐν Ἀθήναις, τυπογραφεῖον Ἐστία 1902.

ΟΔΗΓΟΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἐπιμελεία Κ. Ξανθοπούλιδου. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου, 1902.

ΑΝΑΓΡΑΦΗ τῶν ὁρχῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1902-1903 καὶ πρόμοιμα τῶν κατὰ τὸ χειμερινὸν ἔξαμηνον διδαχθησούμενῶν μαθημάτων. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1902.

ΕΝΟΧΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ τῶν Ρωμαίων καὶ τῶν Βυζαντινῶν κατὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι ἰσχὺν τοῦ ὑπὸ Αντ. Μυμφεράτου. Τόμος πρώτος. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1902.

Η ΗΘΙΚΗ ἐν τῇ δημοκρατῇ ἐποχῇ ὑπὸ Γεωργίου Γ. Γορδίκεα. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1902.

ΤΑ ΑΣΚΛΗΠΙΠΕΙΑ Ἡ ΦΘΙΣΙΑΤΡΕΙΑ ὑπὸ Βασιλείου Πατρικίου ίατροῦ [μετα 18 εἰκόνων. — Ἀθῆναι ἐκ τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου 1902].

Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΣΙ ΙΑΤΡΩΝ ὑπὸ Μιχαήλ Ν. Μαγκάκη, ίατροῦ (Ἀθῆναι 1902 τυπογραφεῖον Σπυρίδωνος Κόουσουλίνου).

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΖΩΩΝ κατὰ τὸ γαλλικὸν ὑπὸ τῆς Καζ*** (Σύλλογος πρὸς διάδοσην ὀφελίμων βιβλίων. — Ἀθῆναι 1902, Βασιλικὴ τυπογραφία Ραφτανῆ-Παπαγεωργίου, σχ. 16ον σελ. 79 δρχ. 0.40).